

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2021

Martina Arltová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Dokumentární fotografie: Život s Alzheimerovou
chorobou**

Praktická bakalářská práce

Autor práce: Martina Arltová

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: Mgr. František Géla

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Martina Arltová

Bibliografický záznam

ARLTOVÁ, Martina. *Život s Alzheimerovou chorobou*. Praha, 2021. 48 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. František Géla.

Rozsah práce: 59 598

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na život Domova se zvláštním režimem v Břevnici pro klienty s Alzheimerovou chorobou a jinými typy demencí v průběhu jednoho roku, zaznamenaný pomocí dokumentární fotografie. Zařízení sídlí v malé vesnici na Havlíčkobrodsku. Žije v něm okolo dvaceti klientů v různých stupních demence a Alzheimerovy choroby. Stará se o ně tým pečovatelek doplněný o aktivizační pracovníci. Teoretická část práce se zabývá vývojem a etickými otázkami sociální fotografie, do které dokument z prostředí ústavu spadá. Představuje vybrané světové a české autory sociálního dokumentu. V další kapitole práce klade otázku, za jakých podmínek je fotografování duševně nemocných etické. Nakonec se zabývá využitím fotografie v souvislosti s mentálními poruchami. Popisuje tvorbu fotografií, trpících duševním onemocněním, využití fotografie při diagnostice pacientů v psychiatrické léčebně a fotografii jako metodu arteterapie. Hlavní, praktickou část práce představuje fotokniha. Obsahuje soubor dokumentárních fotografií, které zobrazují život klientů a personálu v Domově se zvláštním režimem. Tyto fotografie jsou doplněny o snímky, které pořídil jeden z břevnických seniorů.

Abstract

This bachelor's thesis focuses on life at the Retirement home with a special regime in Břevnice for clients with Alzheimer's disease and other types of dementia during one year, which was captured by documentary photography. The institution is located near Havlíčkův Brod. About twenty clients in different stages of dementia and Alzheimer's disease live there. A team of nurses and an activation worker take care of them. The thesis pursues evolution and ethical problems of social photography, in which documentary from institutional environment belongs. It introduces selected authors of world-class and Czech social documentaries. In the following part, this thesis inquires under which conditions can be taking photographs of mentally ill people ethical. Eventually, it explains the usage of photography in relation to mental disorders. It describes the creations of the photographers who suffer from mental illnesses, the usage of photography during diagnostics of patients in mental hospitals, and photography as a method of art therapy. The main, practical part of the thesis is a photo book containing a set of documentary photographs portraying the everyday life of the clients and personnel at the retirement home. Those photographs are accompanied by images captured by one of the seniors from Břevnice.

Klíčová slova

Dokumentární fotografie, fotoreportáž, sociální fotografie, Alzheimerova choroba, domov důchodců, stařecká demence

Keywords

Documentary photography, photo reportage, social photography, Alzheimer's disease, senior home, senile dementia

Title/název práce

Documentary photography: Life with Alzheimer disease

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Františku Gélovi za trpělivost při vedení mé práce, mnoho podnětných rad a vysvětlení. Děkuji Domovu pro seniory se zvláštním režimem Břevnice za možnost nahlédnout do jejich prostor. Děkuji také aktivizační pracovníci Kateřině Strakové, staniční sestře Renatě Exnerové a personálu i klientům domova za milý přístup a trpělivost, se kterou snášeli cvakání mého fotoaparátu.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Sociální fotografie v historii a současnosti.....	3
2.1 Vývoj sociální fotografie ve světě.....	3
2.1.1 Počátky sociální fotografie.....	4
2.1.2 Meziválečné období.....	4
2.1.3 Vývoj po druhé světové válce.....	6
2.2 Současná sociální fotografie.....	7
2.3 Vývoj sociální fotografie u nás.....	8
2.3.1 Počátky sociální fotografie.....	8
2.3.2 Levá fronta a rozšíření sociální fotografie.....	9
2.3.3 Propagandistická fotografie.....	9
2.3.4 Humanistická fotografie.....	10
2.3.5 Období normalizace a sametové revoluce.....	10
2.3.6 Devadesátá léta.....	12
2.4 Významní autoři současné české sociální fotografie.....	13
3. Fotografie a duševní nemoci.....	16
3.1 Etika zobrazování duševně nemocných.....	16
3.1.1 Etické kodexy.....	16
3.1.2 Teorie fotografické etiky.....	17
3.2 Fotografové, dokumentující duševně nemocné.....	19
3.3 Fotografická a umělecká tvorba duševně nemocných.....	21
4. Závěr.....	23
5. Summary.....	25
6. Zdroje.....	27
6.1 Literatura.....	27
6.2 Časopisy.....	29
6.3 Zákony a kodexy.....	29
6.4 Elektronické zdroje.....	30
6.5 Zdroje použitých fotografií.....	31
7. Přílohy.....	35
7.1 Příloha č. 1: Rozhovor s Jindřichem Štreitem.....	35
7.2 Příloha č. 2: Rozhovor s Alžbětou Jungrovou.....	38

1. Úvod

Alzheimerova nemoc nepatří mezi společníky, o které by mnoho lidí stálo. V pokročilejším věku však není stařecká demence nic výjimečného. Projevuje se postupným zhoršením paměti, zmateností a změnami chování a identity. V pozdějších fázích Alzheimerovy choroby je pacient už velmi dezorientovaný a potřebuje pomoc čtyřicet hodin denně. Senioři často končí v psychiatrických léčebnách nebo v LDN, protože péče o ně se pro rodinu stává příliš náročnou.

Někteří se stávají klienty specializovaných zařízení, například Domova se zvláštním režimem v Břevnici pro klienty s Alzheimerovou chorobou a jinými typy demencí. Břevnice je malá vesnička na Havlíčkobrodsku. Zařízení sídlí v budově bývalé školy a spadá pod Domov pro seniory Havlíčkův Brod. Trvale zde žije dvacet až dvacet pět klientů, z nichž většinu tvoří ženy. Starají se o ně pečovatelky a aktivizační pracovnice, se kterou jsem při tvorbě práce spolupracovala nejčastěji.

Personál se snaží dopřát všem klientům důstojné stáří a ponechat jim co možná nejvyšší míru samostatnosti. Ošetřovatelky jim musí pomáhat s běžnými denními činnostmi, jako je oblékání, mytí nebo jídlo. Vedle toho aktivizační pracovnice vymýšlí pro seniory program, výlety a různé hry. Mozek cvičí například pečením, ručními pracemi, malbou nebo péčí o zahradu a zvířata. V ústavu neustále hraje hudba a pobíhá malý pes. Jednou za dva týdny sem dojíždí farář a vede bohoslužby, které se často týkají zemřelých nebo umírajících. Na Alzheimerovu nemoc totiž neexistuje lék.

Mým cílem v této práci je zachytit atmosféru ústavu a pomocí fotografií dokumentovat každodenní život v něm. Břevnici jsem navštěvovala od března roku 2020 do března roku letošního. Fotografování opakovaně přerušila pandemie koronaviru, která na jaře loňského roku domov postihla. Nakazila se většina klientů i personálu a se zvládnutím situace pomáhali hasiči i dobrovolníci. Kromě jedné seniorky se všichni uzdravili.

Jako metodu práce jsem zvolila digitální černobílou fotografii z důvodu, že přesně vystihuje dojem, kterým působí vybavení ústavu. Zdánlivě se tu zastavil čas, aby klienty nestresovaly moderní technické vynálezy, jako jsou třeba mobily a počítače. Činnost zařízení se bez nich ale neobejde, a tak tu najdeme nové rádio, vypadající jako starý přijímač a nebo telefonní sluchátko připojené k notebooku. Stejně tak černobílé digitální fotografie vypadají staře, ačkoliv staré nejsou.

Dalším záměrem této práce je vyzkoušet v praxi fotografii jako metodu arteterapie lidí s Alzheimerovou chorobou. Z tohoto důvodu do práce zahrnuji několik snímků od pana Františka, který mi s dokumentováním zdejšího života pomohl. Průběh pokusu o arteterapii je rozpracován v teoretické části, kde je rovněž popsáno, proč se tato metoda v Břevnici ukázala jako vhodná pouze s výraznými úpravami.

V teoretické části se snažím popsat základní etapy vývoje sociální fotografie, do které fotografování lidí s duševním onemocněním spadá. Zaměřuji se na českou i světovou historii sociálního dokumentu a představuji vybrané autory. V následující části práce se věnuji fotografii v souvislosti s duševními onemocněními. Popisuji etiku fotografování duševně nemocných a jejich zobrazování v médiích, přičemž se zaměřuji na srovnání etických kodexů, teoretických přístupů a mezinárodních doporučení v oblasti mediálního pokrývání mentálních poruch. Dále zmiňuji tvorbu fotografů, kteří se věnují nebo věnovali dokumentu o lidech s duševní nemocí. V závěru této kapitoly popisuji fotografickou tvorbu duševně nemocných z pohledu těch, kteří jsou schopni běžného života a pomocí fotografie vizualizují své prožívání, i těch, kteří jsou hospitalizováni a fotografii používají ke komunikaci s lékaři. V tomto případě se jedná o výzkum, pomáhající s diagnostikou, či o arteterapii.

Práce je doplněna rozhovory se současnými autory nejen sociální fotografie, Jindřichem Štreitem a Alžbětou Jungrovou, které srovnávají přístup obou autorů k sociální fotografii a jejich postřehy ohledně tvorby dokumentu.

Během práce došlo po konzultaci s vedoucím k přejmenování dílčích kapitol a podkapitol vůči tezí. Jejich obsah však zůstal zachován.

2. Sociální fotografie v historii a současnosti

2.1 Vývoj sociální fotografie ve světě

Fotografie byla od svého vzniku pod rukama Jacquese Daguerra¹ považována za přesný, statický a neopakovatelný výřez reality v určitém čase a prostoru.² Dokumentárnost fotografie je její základní vlastností, vycházející z technologického způsobu vzniku fotografického obrazu.³ „Dokumentární fotografie v nejširším slova smyslu respektuje fakta, informuje, blíží se formě obecného sdělení. Proti fotografii reportážní, zpravodajské, však více koncipuje a analyzuje fotografovaný jev.“⁴ Může být objektivní nebo více autorská, píše Tausk. Dokument plní funkci informační, jelikož co možná neobjektivněji reflektuje skutečnost. Alena Lábová mu však připisuje i úlohu výchovnou.⁵

Fotografka a teoretička Michelle Bogre tvrdí, že samotný snímek je ale pouze důkazem. Dokument z něj dělá kontext. Podle Flussera je „záměrem fotografa člověka informovat a navždy se zapsat do jeho paměti.“⁶ Vnímá fotografii jako něco, co se po stisknutí spouště nedá měnit. Fotografie podle něj člověku zprostředkovává člověku svět a přináší mu výřez událostí, kterým nemohl být přítomen.

Susan Sonntag píše, že fotografovat znamená propůjčovat význam.⁷ Dokumentární fotografie v sobě již zahrnuje záměr fotografa, který uvažuje nad důsledky svého snímku. To podle Michelle Bogre vedlo ke vzniku žánru aktivistické či sociální fotografie, která se zaměřuje na sociální postavení lidí a často na chudé, nemocné, či jinak znevýhodněné osoby a oběti válek a katastrof. Autor fotografií je často pořizuje s cílem vyvolat společenskou změnu či upozornit na problém.⁸ Paul Strand v roce 1917 tvrdil, že

---

¹ TAUSK, Petr a Akademie múzických umění v Praze. Dějiny fotografie: určeno pro posl. fak. filmové a televizní, [Díl] 1: Přehled vývoje fotografie do roku 1918. Praha: SPN, 1987. s. 11. ISBN 17-012-87

² WITTLICH, Filip a kolektiv. Interpretace fotografie z hlediska obsažených obrazových informací. Praha: Národní památkový ústav, 2017. s. 11. ISBN 978-80-7480-076-4.

³ LÁBOVÁ, Alena. Základy fotožurnalistiky, II: Úvod do teorie žurnalistické fotografie. Praha: SPN, 1990. s. 9. ISBN 80-7066-119-4.

⁴ TAUSK, Petr a LEVINSKÝ, Otto. Praktická fotografie. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1972. s. 59. ISBN 04-005-72.

⁵ LÁBOVÁ, Alena. Základy fotožurnalistiky, II: Úvod do teorie žurnalistické fotografie. Praha: SPN, 1990. s. 18. ISBN 80-7066-119-4.

⁶ FLUSSER, Vilém. Za filosofií fotografie. Praha: Hynek, 1994. s. 41. ISBN 80-85906-04-X.

⁷ KOTÍK, Michal. K vývoji pojmu dokumentární fotografie. Historická sociologie [online]. Praha: Karolinum, 2009, 2011, 3(1), 63-76 s. s. 71 [cit. 2021-04-01]. ISSN 1804-0616. Dostupné z: <https://historicalsociology.cuni.cz/HS-29-version1-5kotik.pdf>. DOI:10.14712/23363525.2017.106

⁸ BOGRE, Michelle. Photography as Activism: Images for Social Change. [online]. Burlington: CRC Press, 2012. s. xi-7 [cit. 2021-04-01]. ISBN 978-0-240-81276-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=G6_pAwwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR3&dq=photography+as+a

objektivita je základní podstatou fotografie. Její potenciál závisí na čistotě použití média.⁹ Podle Michala Kotíka má dokumentární fotografie vždy sociální a humanistické konotace.¹⁰

Podle Piotra Sztompky sociální fotografie dokumentuje sociální jevy. Kromě kritického pohledu nám pomáhá pochopit sociální jevy (včetně patologických) a vztahy mezi nimi. Odkrývá společenské struktury a vazby v prostředí, kde vzniká. Uchovává ho tak pro budoucnost a díky dlouhodobému pozorování umožňuje sledovat změny. Dokumentuje lidi, činnosti, skupiny a jejich sociální prostředí, čímž přispívá jednak k výzkumu těchto skupin z hlediska sociologie a jednak ke kritickému uvažování o jejich životě a případné společenské a politické aktivitě.¹¹

2.1.1 Počátky sociální fotografie

První pokusy o dokumentaci chudinských čtvrtí a ghatt proběhly v devatenáctém století, současně s rozvojem naturalismu.¹² Samotný pojem sociální fotografie se poprvé objevil v roce 1858 v anonymním popisu staré glasgowské čtvrti s názvem *Midnight scenes and social photographs*¹³ Špatné sociální podmínky se rozšířily během průmyslové revoluce a rozvoje měst. Spojení slov „sociální“ a „fotografie“ se poprvé objevilo v kontextu snímků dělníků, přicházejících z venkova do měst, kde žili v nuzných podmínkách. Fotografové se na podobná místa vypravovali, protože chápali přitažlivost tématu pro publikum a také kvůli tomu, že sami politici a zástupci měst je v tom podporovali, aby přitáhli pozornost k nutnosti problém řešit. V této době se ještě dokumentaristé nesoustředili na lidi, ale na jejich příbytky.¹⁴

2.1.2 Meziválečné období

Ve dvacátém století hlavní motiv sociální fotografie představovali lidé postižení hospodářskou krizí a váleční migranti. V červenci a srpnu 1936 spisovatel James Agee a fotograf Walker Evans zdokumentovali život tří farmářských rodin, pěstujících bavlnu na jihu USA. Vznikly zde tisíce fotografií a kniha *Let Us Now Praise Famous Men*, (1939)

---

ctivism&ots=zZa1a9LTSE&sig=aSso96HHDqpKIFvc0JdTRzxZhFM&redir_esc=y#v=onepage&q=photogra
phy%20as%20activism&f=false

⁹ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 59. ISBN 978-80-7101-089-0.

¹⁰ KOTÍK, Michal. K vývoji pojmu dokumentární fotografie. Historická sociologie [online]. Praha: Karolinum, 2009, 2011, 3(1), 63-76 s. s. 64 [cit. 2021-04-01]. ISSN 1804-0616. Dostupné z: <https://historicalsociology.cuni.cz/HS-29-version1-5kotik.pdf>. DOI:10.14712/23363525.2017.106

¹¹ SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. s. 35-47 ISBN 978-80-86429-77-9.

¹² Tamtéž s. 72

¹³ CÍSAŘ, Karel. Co je to fotografie?. Praha: Herrmann & synové, 2004. s. 117. ISBN 80-239-5169-6.

¹⁴ Tamtéž

kteřá se dnes pokládá za milník sociálního dokumentu.¹⁵

Ze stejného roku pochází i slavný portrét *Matky uprchlice* od Dorothy Lange. Ta patří mezi dosud nejvýznamnější autory sociální fotografie. Dorothea sama neprožila jednoduchý život a říkalo se o ní, že byla „podivínka, trn v patě Ameriky, země, která se prezentovala jako vyslanec svobody a pokroku.“¹⁶

Původně se živila jako portrétní fotografka v Berkeley, ale její kariéru přerušila Velká hospodářská krize. Začala fotit hladové uprchlíky a nezaměstnané. Jejím nejslavnějším portrétem je *Matka uprchlice*, za kterou se schovávají dvě děti. Fotka z Imperial Valley byla považována za symbol Velké hospodářské krize. Pomohla vybrat prostředky pro uprchlické tábory. Florence Thompson, zobrazená na ní, se však nechala slyšet, že neměla ze své slávy žádný užitek.¹⁷

Langeová se po válce věnovala dokumentování japonských Američanů po Pearl Harboru nebo oběti přírodních katastrof.

O něco starší než Langeová byl další fotograf, věnující se sociálním tématům, Jacob Riis. Proslavil se fotografiemi newyorských slumů, uveřejněnými v knize *How The Other Half Lives*. Ke konci 80. let 19. století začal Riis fotografovat interiéry a exteriéry newyorských slumů s bleskem.¹⁸ Svými fotografiemi ilustroval knihy, které přiměly tehdejšího prezidenta Roosevelta pomoci chudým. Poté ho Roosevelt označil za jednoho z nejužitečnějších občanů New Yorku.¹⁹ Podobné problematice se věnoval Lewis Hine, který se zaměřil na problém dětské práce.²⁰ V Americe se později stal průkopníkem sociálně angažované fotografie Bill Brandt.

Ve stejné době vzniká v Polsku fenomén „bojující fotografie“ pod vedením Aleksandra Minorského, dokumentující životní podmínky v dělnických ubytovnách.²¹

---

¹⁵ Tamtéž, s. 121

¹⁶ MAGNI, Laura. Za objektivem: Nejslavnější fotoreportéři současnosti. Praha: Dobrovský, 2019. s. 11. ISBN 978-80-7585-526-8.

¹⁷ Tamtéž s. 12

¹⁸ KOLEKTIV. Jacob Riis. Britannica [online]. Londýn: Encyclopaedia Britannica, 1997, 20. 1. 1998, posl. aktualizace 17. 12. 2020 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Jacob-Riis>

¹⁹ BOGRE, Michelle. Photography as Activism: Images for Social Change. Burlington: CRC Press, 2012. s. xi-7. ISBN 978-0-240-81276-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=G6_pAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR3&dq=photography+as+a+ctivism&ots=zZa1a9LTSE&sig=aSso96HHDqpKIFvc0JdTRzxZhFM&redir_esc=y#v=onepage&q=photography%20as%20activism&f=false

²⁰ Tamtéž

²¹ SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. s. 28. ISBN 978-80-86429-77-9.

Obrázek 1: *Migrant Mother*. Foto: Dorothea Lange (1936)

Obrázek 2: *Bandit's Roost*. Foto: Jacob Riis (1888)

2.1.3 Vývoj po druhé světové válce

Po druhé světové válce politická situace a dobový trend sociálně zaměřený dokument na několik let upozadily. Vycházely především lifestylové a obrazové časopisy, např. *Life*, zaměřené na humanistickou fotografii, jejímž motivem se často stávala euforie z ukončené války. Roku 1959 byla uspořádána výstava *The Family of Man*. Jejím poselstvím mělo být, že všichni lidé na Zemi, bez ohledu na rasu, povolání či postavení, tvoří velkou rodinu. Oslava života představovala kontrast k válečným fotografiím, které se objevovaly do té doby.²²

Na konci šedesátých let nafotil Eugene Smith dokument *Minamata* o ekologické katastrofě, která zničila životní prostředí v japonské vesnici, kde se kvůli chemikáliím rodily postižené děti. Sociálními problémy se zabýval dlouho a přistupoval k nim velmi citlivě a s etickým cílem. „Jeho investigativní novinářina (některé zprávy publikoval jako první) je jako druh umění: Poetická a dramatická. Na hrbolaté stezce občanské angažovanosti nikdy nepolevoval.“²³

V sedmdesátých letech agentura pro ochranu životního prostředí EPA vyhlásila projekt Documentarica. Měli se ho zúčastnit fotografové, kteří dokumentovali vliv znečištění přírody na život na Zemi. Tento projekt navázal na soubor *Farm Security*

²² MRÁZKOVÁ, Daniela, BARAN, Ludvík a LAMROVÁ, Blanka. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků. Praha: Mladá fronta, 1986. s. 138. ISBN 23-059-86

²³ MAGNI, Laura. Za objektivem: Nejslavnější fotoreportéři současnosti. Praha: Dobrovský, 2019. s. 111. ISBN 978-80-7585-526-8.

*Administration*²⁴ z dob hospodářské krize, kam přispívala například Dorothea Lange. V této době se objevil i dokument z černošského ghetta od Bruce Davidsona, který umožnil veřejnosti nahlédnout do života afroamerické menšiny.²⁵

V osmdesátých a devadesátých letech nastal přechod od černobílé fotografie nejprve k barevnému filmu a poté digitalizace fotografie, což přineslo výraznou změnu v přístupu k dokumentu.

V osmdesátých a devadesátých letech tvoří Sebastião Salgado nebo Tish Murtha a další, jejichž tvorba přesahuje do současnosti. Svým portrétem dvanáctileté uprchlice Sharbat Guly na obálce National Geographic se proslavil Steve McCurry. Dívka na barevně dokonale sladěné fotce má v očích hrůzu, která je tím výraznější.²⁶

Obrázek 3: *Afghan Girl*. Foto: Steve McCurry (1984)

2.2 Současná sociální fotografie

Oproti minulosti se nyní klade mnohem větší důraz na emoce a příběhy subjektů dokumentu, než na prostředí. Mezi aktuální sociální fotografy na světové úrovni patří například Sebastião Salgado. Materiál pro své dokumenty často sbírá dlouhé roky, cestuje do různých zemí třetího světa včetně těch postižených válkou, ale místo boje fotí přeživší. Je autorem několika knih, například *Other Americas*, *The Hand of Man*, *Exodus* a *Children, Enfants, Kinder*. „Tyto sbírky ukazují lidskost migrantů, mas lidí: Rozhodli se

---

²⁴ Československá fotografie: časopis pro ideovou a odbornou výchovu fotografických pracovníků. Praha: Orbis, 10.1972, 23(10). sv. 10. s. 450. ISSN 0009-0549.

²⁵ MRÁZKOVÁ, Daniela. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostředním životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývoj. okamžiků. Praha: Mladá fronta, [1985?]. s. 168. ISBN 23-033-85.

²⁶ MAGNI, Laura. Za objektivem: Nejslavnější fotoreportéři současnosti. Praha: Dobrovský, 2019. s. 209. ISBN 978-80-7585-526-8.

opustit venkov a nechali se zlákat vidinou lepšího života na rozlehlém předměstí velkoměsta a náhle se ze světa selské chudoby přesunuli do světa narychlo prováděné a špatně přijímané industrializace.“²⁷

Dále se sociální fotografii věnuje například Manuel Rivera-Ortiz, který také cestuje do rozvojových zemí. Fotograf Anik Rahmann se ze začátku věnoval focení Indie a Nepálu, ale postupně přešel k pouliční fotce. Mezi jeho nesilnější projekty patří *Puppet Show*²⁸, který obsahuje snímky obětí násilných demonstrací v Bangladéši. V roce 2020 se zaměřil na fotografování každodenní reality během pandemie koronaviru. Na podzim dokumentoval nepokoje a demonstrace, související s prezidentskými volbami v USA. Významnou osobou současné doby byla i Tish Murtha, která zemřela před osmi lety. Její nejvýznamnější knihou byl projekt *Youth Unemployment*²⁹, ve kterém se zabývala zoufalou situací mladých lidí v Newcastleu. Série pochází ze sedmdesátých. let, ale publikována byla až v roce 2017.

Obrázek 4: Gold. Foto: Sebastião Salgado (1986)

Obrázek 5: Youth Unemployment. Foto: Tish Murtha (1981)

2.3 Vývoj sociální fotografie u nás

2.3.1 Počátky sociální fotografie

U nás se počátek sociální fotografie datuje k levicově založeným autorům. Zakladatelem reportážní fotografie byl v našem prostředí Rudolf Bruner-Dvořák, který fotil císařskou rodinu, dostihy a sociálně zaměřené pouliční snímky.

K vývoji reportážní fotografie výrazně přispěl nástup společenských časopisů

²⁷ Tamtéž s. 195

²⁸ RAHMAN, Anik. Puppet Show. Anik Rahman [online]. Dhaka: Anik Rahman, 2001, 2014 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.anikrahman.com/puppetshow#1>

²⁹ MURTHA, Tish. Youth Unemployment. Tish Murtha Gallery [online]. UK: Ella Murtha, 2015, 2017 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <http://www.tishmurtha.co.uk/photograph-gallery.html>

ilustrovaných fotografiemi.³⁰ „Hrůzy první světové války takřka nenalezneme v tehdejším českém tisku, o to více však byly zaznamenány řadou amatérských fotografií přímo v poli.“³¹ Ti tvořili malé snímky, které uchovávali v albech.

Ve dvacátých letech došlo k rozvoji fotografické techniky a využití obrazu v tisku. Časopisy vydávaly ucelené fotoeseje, které převažovaly nad textem. V zahraničí se jednalo o časopisy *Picture post* nebo *Berliner Illustrierte Zeitung*, u nás především *Pestrý týden*. Fotografiemi chudých tam přispívala například Marie Stachová. Další sociální fotografka a budoucí členka skupiny Sociofoto Irena Blühová byla za první republiky za sociální fotografie zatčena a poté publikovala v zahraničí.³² Zdeněk Tmej fotil roky nucených prací.

2.3.2 Levá fronta a rozšíření sociální fotografie

Sociální fotografie byla ve třicátých letech velmi rozšířená. „Sociální motivy se často objevovaly už ve dvacátých letech v žánrových snímcích Josefa Sudka, Jaromíra Funkeho, Adolfa Schneebergera, Arnošta Pikarta a dalších českých fotografů. Převážně šlo o malebně pojaté obrazy žebráků, invalidů a trhovců bez výraznější kritiky.“³³

Syrové snímky se objevovaly hlavně v komunistickém magazínu *Reflektor*. Jejich autory byli Géza Včelička a Přemysl Koblic, kteří se inspirovali v Německu a v USA dílem Billa Brandta. Levicoví autoři fotili především podmínky, ve kterých dělníci žili, a srovnávali je s domy bohatých. Fotografie sloužily k propagandě a agitaci.³⁴

K Levé frontě patřily Foto-film skupiny. Pražskou skupinu vedl komunistický teoretik fotografie Lubomír Linhart a pod jejím jménem organizoval propagandistické výstavy sociálních fotografií. Účastnili se jich profesionálové jako Sudek a Funke i amatéři. Linhart považoval fotografii za významný společenský činitel s velkým vlivem - „Chceme dát své fotografii především nový, zdravý, sociálně účinný obsah!³⁵... Je třeba učiniti konec fotografickým zábavám! Je třeba cílevědomé umělecké tvorby, zařazující fotoaparát doprostřed třídního boje jako zbraň a každého fotografa jako aktivního

---

³⁰ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 23. ISBN 978-80-7101-089-0.

³¹ Tamtéž

³² MRÁZKOVÁ, Daniela. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostředním životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývoj. okamžiků. Praha: Mladá fronta, [1985?]. s. 121. ISBN 23-033-85.

³³ Tamtéž

³⁴ Tamtéž s. 83

³⁵ LINHART, Lubomír. Výstava sociální fotografie. Katalog k výstavě. Praha. Film-foto skupina Levé fronty. 1933.

bojovníka za sociálně spravedlivou lidskou společnost!“³⁶ píše ve svém programovém manifestu.

2.3.3 Propagandistická fotografie

K propagandě používal sociální fotografii i Rudolf Kohn nebo slovenská skupina Sociofoto. Za druhé světové války se fotografové mimo čisté reportáže či sportovní fotky snažili co nejvíce vyhnout politickým tématům. V krátkém poválečném období vzniklo několik prací různých autorů, kteří dokumentovali prostou atmosféru nebo třeba život menšin.³⁷

Po komunistickém převratu doznala česká fotografie mnoha změn. Soukromé temné komory byly zabaveny ve prospěch družstva Fotografia. Mnoho periodik zaniklo a nahradila je nová, nebo se alespoň změnila většina redakce. Realita přestala být důležitá a fotografové se museli soustředit na propagandu a optimistické příklady budování socialismu. Komunisté navázali na tvorbu Levé fronty a publikaci *Sociální fotografie* od Lubomíra Linharta. Fotografie už nebyly sociální, ale socialistické. Fotografie socialistického realismu se snažila ideově navázat na sociální fotografii z první republiky. S hodnotnou či syrovou společenskou sondou však měla společného velmi málo.³⁸

V padesátých letech se fotografie aranžovaly a s reálnou situací vůbec nesouvisely. Představovaly spíše návod či schéma, jakým směrem se má společnost ubírat. Pro fotografy se vydávaly ideologické příručky a články, jak mají realitu správně reflektovat.³⁹

2.3.3 Humanistická fotografie

V šedesátých letech se zájem postupně přesunul do poetiky všedního dne a začala se objevovat civilní fotografie. Po výstavě *Family of Man* socialistická fotografie pozvolna přešla v humanistickou. Výstava znamenala milník ve vnímání fotografie. Nejdůležitější na ní bylo mírové poselství, spolu s rovným přístupem k fotografům. Výstavu navštívilo deset milionů diváků ve čtyřiceti zemích. Humanistická fotografie byla odlehčená a věnovala se každodenním optimistickým momentům, které byly přirozené a skutečné.⁴⁰ Často to byly portréty s lyrickým vyzněním a jejich autorem byl například Václav Jirů nebo Josef

---

³⁶ LINHART, Lubomír. 2. mezinárodní výstava sociální fotografie. Katalog k výstavě. Praha. Film-foto skupina Levé fronty. 1934.

³⁷ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 85. ISBN 978-80-7101-089-0. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:fe94d0f0-525d-11e5-b7d6-5ef3fc9bb22f>

³⁸ Tamtéž s. 150

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ MRÁZKOVÁ, Daniela, BARAN, Ludvík a LAMROVÁ, Blanka. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků. Praha: Mladá fronta, 1986. s. 138. ISBN 23-059-86.

Kohout. Čerpali z díla Roberta Capy a jiných světových reportérů. Na podnět Václava Jirů vyšel v roce 1957 sborník *Fotografie 57*. Na jeho základě začal vycházet čtvrtletník *Revue Fotografie*.⁴¹ Pořádaly se fotografické výstavy, vznikaly prodejny a knihy a dokumentární fotografie opět získávala prostor v médiích.

2.3.4 Období normalizace a sametové revoluce

V sociální dokumentaristice bylo podle Dufka nutné se vzdát typizace a nepokračovat v konceptu Lidské rodiny. Ten totiž směřuje k zobecnění. Sociální fotografie sedmdesátých let je spjata se syrovými snímky. Mnozí autoři se už nesnaží o morální poselství, ale spíše o zaznamenání každodennosti v různých prostředích.⁴²

Amatérští fotografové si obecně mohli dovolit víc než profesionálové, jejichž živobytí záviselo na publikování. Mohli se soustředit na běžný život a dokumentovat třeba pohraničí nebo průmyslová města. Úspěšný byl dokument Josefa Koudelky *Cikáni*. Série fotografií vznikla v šedesátých letech a zobrazuje životy romských komunit, kterým režim omezil kočovný život, a tak žijí v chudých podmínkách a obtížně vychází se sousedy.⁴³ Vedle něj Viktor Kolář fotí každodenní realitu a svérázné postavičky v průmyslové Ostravě. Mnohé syrově autentické fotografie ze 70. a 80. let mohl zveřejnit až po sametové revoluci. Poprvé také byly publikovány snímky ze zákulisí spartakiád nebo fotky mladých vojáků ve výcviku.⁴⁴ V sedmdesátých letech tvořila fotografie z nemocničního prostředí Alena Vykulilová.⁴⁵

Pavel Štecha publikoval dokument z prostředí domova důchodců. „V českém kontextu 70. let je ojedinělý jeho důsledný přístup k práci se zvoleným tématem, podložený navíc v mnoha případech spoluprací se sociology (Doprava ve městě, Obchodní domy, Žižkov, Problematika sídlišť apod.).“⁴⁶ Dlouhodobě se věnoval dokumentování chatarů a architektury. Po revoluci založil ateliér fotografie na UMPRUM a učil na FAMU.

Ve stejnou dobu Ivo Gil dokumentoval život v ústavu pro oligofrenní děti. Kromě

⁴¹ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 154. ISBN 978-80-7101-089-0.

⁴² DUFEK, Antonín. Z památníku. k subversivní dokumentaristice osmdesátých let. Fotograf magazine [online]. Praha: Fotograf 07, 2002, 2011(#18 80. léta) [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://fotografmagazine.cz/magazine/80-leta/teorie/z-pamatniku/>

⁴³ KOUDELKA, Josef, KOPŘIVA, Milan a GUY, Will. Cikáni. Praha: Torst, 2011. s. 190. ISBN 978-80-7215-412-8.

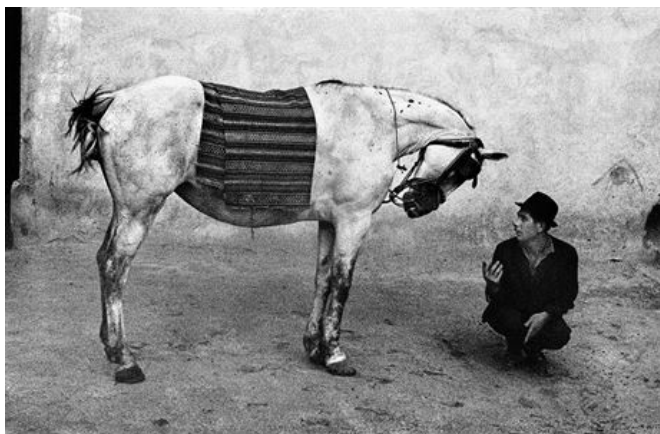
⁴⁴ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 199. ISBN 978-80-7101-089-0.

⁴⁵ Fotografie: odborný sborník profesionální fotografie. Praha: Ediční a propagační služba, 03.1980, 24(1). s. 48. ISSN 0015-8828.

⁴⁶ STEHLÍKOVÁ, Kamila. Pavel Štecha: Chatari. UMRPUM [online]. Praha: UMRPUM, 2012, 22. 9. 2015 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.umprum.cz/web/cs/umprum/pavel-stecha-chatari-2530https://www.artmap.cz/pavel-stecha-chatari-0/>

sanitky a divadla se věnoval focení mentálně postižených dětí v ústavu Leontýn.⁴⁷

Podobným tématem se v 80. letech zabýval slovenský dokumentarista Ján Rečo, který fotografoval mimo jiné život v domovech důchodců a jiných ústavech. V roce 1996 publikoval sérii *Domov důchodců*, což ho podle vlastních slov velmi zasáhlo. Další sociální dokument vytvořil v domově pro postižené děti.⁴⁸

Obrázek 6: Cikáni. Foto: Josef Koudelka (1968)

Obrázek 7: Ústav oligofrenních dětí.
Foto: Ivo Gil (1970-1972)

2.3.4 Devadesátá léta

V devadesátých letech se do Československa dostala tvorba fotografů, kteří dříve emigrovali. Naopak česká díla se objevila na festivalech a výstavách v zahraničí. Naprosto se změnila fotografická technika, protože se začalo masově využívat nejprve barevného filmu a později se fotografie zdigitalizovala, což změnilo celkovou náplň práce fotografa a přístup k tvorbě. Lidé mohli více cestovat, a tak se objevily reportáže z cizích zemí, hodně reportérů jezdilo například na Ukrajinu nebo do českých vesniček v Rumunsku.

V devadesátých letech proběhla společná výstava Pavla Štecha, Ivo Gila a Markéty Luskačové. Všichni se už před revolucí zaměřovali na sociologický dokument. Luskačová se soustředila na duchovní prožívání poutníků a víru⁴⁹, zatímco Gil se zabýval tematikou záchranářů.

Sociálními fotografiemi se proslavil Jindřich Štreit. „Silný humanistický akcent mají také mnohé fotografie Dany Kyndrové, Václava Podestáta, Víta Šimánka, Jarmily

⁴⁷ Ivo Gil. Fotoimpuls: Zpravodaj východočeských fotografů [online]. Hradec Králové: IMPULS a Sdružení východočeských fotografů. Současná podoba 2012. 2014(1-2). 16-23 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://doczz.cz/doc/356804/fotoimpuls---impuls-hradec-kr%C3%A1lov%C3%A9>

⁴⁸ REČO, Jano. Domov důchodců. Jano Rečo [online]. Slovensko: Jano Rečo, 1996 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: https://janoreco.cz/cs/?page_id=49&lang=cs

⁴⁹ HODEK, Eva Marlene, MOUCHA, Josef, MUSILOVÁ, Helena a STAHEL, Urs. Fotogenie identity: paměť české fotografie = The photogeny of identity : the memory of Czech photography. Praha: KANT, 2006. s. 199. ISBN 80-86970-12-4.

Šimáňové a dalších autorů, kteří v rámci různých projektů ukazovali problematiku začleňování fyzicky či mentálně postižených lidí do společnosti.“⁵⁰ Dalšími populárními motivy byly syrové oblasti jako například Sudety, dále prostitutky a drogově závislí. Mnoho reportérů se věnovalo pouliční fotografii, nebo sociologickým portrétům. Nezkrašené snímky z nočních klubů tvořil Tomáš Třeštík, zatímco další se zaměřili na náboženské menšiny a rozvojové země. Populárními se staly fotografie z vězeňského prostředí, protože po propuštění politických vězňů bylo najednou možné odsouzené navštívit.

Od devadesátých let se fotografování duševně nemocných věnují Roman Sejkot nebo Gabriela Čapková, kteří jsou autory dokumentů o pacientech s Downovým syndromem. Ve stejné době se prosadila sociální fotografka Dana Kyndrová se souborem *Žena o handicapovaných pacientkách*.⁵¹

Česká humanitární fotografie se sjednotila mezi lety 1999 a 2000 výstavou *Propojení obrazem*. Objevily se na ní snímky mnoha fotografů, jejichž společným tématem byly těžké situace lidského života. Roman Sejkot, Václav Podestát, Tomáš Novák a Dana Kyndrová zobrazují handicapované. Výstavy se zúčastnil i Jindřich Štreit s cyklem *Cesta ke svobodě*, který vypráví o drogově závislých mladých lidech. Antonín Kratochvíl, Jan Šibík a další přispěli fotografiemi ze světa. Na výstavě se objevily i reportáže z povodní v roce 1997 a fotografie pořízené dětmi.⁵² Po roce 2000 se objevili autoři, kteří v dokumentu výrazně používali barvu, a vznikla tak nová generace tvůrců.⁵³

2.4 Významní autoři současné české dokumentární fotografie

Sociální fotografie je v českém prostředí stále živá. Mezi její představitele patří například Jindřich Štreit. Od roku 1972 fotografoval převážně vesnickou tematiku, Romy a portréty. Roku 1982 byl kvůli svým fotografiím uvězněn.⁵⁴

Když vystavoval v Činoherním klubu, mnoho účastníků, kteří dosud neznali jeho syrové snímky, fotografie poničených domů, špinavých paneláků a lidí z bruntálského venkova, výstava šokovala. Ukazoval běžný lidský život, ve kterém se střídaly plastové

---

⁵⁰ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 292. ISBN 978-80-7101-089-0.

⁵¹ Propojení obrazem: Česká humanitární fotografie 1999 - 2000 [online]. Praha: Správa Pražského hradu a Afis fotoatelier, 1999 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <http://web.quick.cz/propojeniobrazem/main.htm>

⁵² Tamtéž

⁵³ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 294. ISBN 978-80-7101-089-0.

⁵⁴ Profesor Jindřich Štreit. Paměť národa [online]. Praha: Post Bellum, 2008 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/streit-jindrich-1946>

vynálezy a paneláky se starými zvyky, zachycoval portréty lidí v domácím prostředí, v hospodách a na oslavách. Dokumentoval lidi v jejich každodenních podmínkách. Fotografa a teoretička Anna Fárová zkritizovala jeho výstavu slovy „Hranice estetiky je překročena k nejtěžší bariéře etiky.“⁵⁵

Mnohokrát fotil lidi s různými druhy hendikepů a svými výstavami pomáhá vybírat peníze na výstavbu a rekonstrukce sociálních domů. Nejdůležitější je pro něj svou tvorbou pomáhat lidem a dokumentovat situace, které život přináší.⁵⁶ Pro Štreitovy fotografie je charakteristická jejich „vřelost“, komunikativnost, zdůrazňování nálad, stavů mysli, mezilidských vztahů.⁵⁷

Dalším známým fotografem je Karel Cudlín. Jeho styl tvoří protiklad ke Štreitovu citlivému přístupu. Cudlín fotografuje v podstatě chladné dokumentární snímky. Zásadně se snaží nezasahovat do objektu svými pohledy a myšlenkami. Tvoří maximálně objektivní dokument, pečlivě vybírá celky do kompozic, aby v nich nezůstalo nic rušivého, fotí černobíle a kontrastně.⁵⁸

Vydal desítku publikací a prosadil se jako reportér, divadelní a sociální fotograf. Po revoluci vytvořil reportáž o odchodu sovětských vojsk a byl jedním z oficiálních fotografů Václava Havla. Jezdil na východ do zemí, jako je Ukrajina nebo Izrael, a dokumentoval zdejší poměry. „Ze všech těchto míst přináší neobyčejná vizuální svědectví o každodenním a svátečním životě, jedná se tak vlastně o jaksi specifické fotografické dějiny zdola.“⁵⁹ Ze sociální tvorby je známý jeho soubor *Romové*.

Donedávna se sociální fotografii věnovala reportérka Alžběta Jungrová. Dokumentovala například ženy z věznice ve Světlé nad Sázavou, kde strávila šest týdnů.⁶⁰ Předtím působila jako válečná reportérka. Často fotografovala v zahraničí, mimo jiné i pašeráky drog na pákistánských hranicích.⁶¹ Kromě těžkých témat vždy na všech místech

---

⁵⁵ BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. s. 204. ISBN 978-80-7101-089-0. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:09d2c6c0-525e-11e5-b7d6-5ef3fe9bb22f>

⁵⁶ Rozhovor s Jindřichem Štreitem, viz Příloha č. 1

⁵⁷ ŠTREIT, Jindřich, DANĚK, Ladislav a JŮZA, Jiří. Jindřich Štreit: fotografie 1965-2005 = Jindřich Štreit : photographs 1965-2005. Praha: KANT, 2006. s. 9. ISBN 80-86970-05-1.

⁵⁸ ŠALANDA, Bohuslav. Autor fotografií Karel Cudlín. Historická sociologie [online]. Praha: Karolinum, 2009, 2011, 1, s. 121-122 [cit. 2021-04-01]. ISSN 1804-0616. Dostupné z: <https://historicalsociology.cuni.cz/HS-29-version1-12saland.pdf>. DOI:10.14712/23363525.2017.106

⁵⁹ Tamtéž

⁶⁰ SLÍVOVÁ, Hana a Alena ROKOSOVÁ. Alžběta Jungrová: Focení v ženské věznici mě sejmulo skoro stejně jako Afrika nebo Pákistán. Český rozhlas Vltava [online]. Praha: Český rozhlas, 1997, 10. únor 2020 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/alzbeta-jungrova-foceni-v-zenske-veznici-me-sejmulo-skoro-stejne-jako-afrika-8146636>

⁶¹ MRÁZKOVÁ, Daniela, KLAUS, Václav a BÉM, Pavel. Czech Press Photo: 15 let = 15 years. Praha: Czech Photo, 2009. s. 72. ISBN 978-80-254-5568-5.

zachycuje okamžiky štěstí. Jungrová se nyní věnuje výtvarné a reklamní fotce.

Předloni se sociální fotografie Jana Jirkovského umístila na třetím místě soutěže Czech Press Photo v kategorii Každodenní život. Na obrázku je zachycena canisterapie v domově důchodců. Autor dlouhodobě dokumentuje pražské otužilce a život v Centru sociálních služeb Tloskov.⁶² S charitou spolupracuje například i fotograf a teoretik Tomáš Pospěch.

Obrázek 8: Jedno světlo. Foto: Jindřich Štreit (2011)

Obrázek 9: Světlušky. Foto: Alžběta Jungrová (2018)

---

⁶² Příběh fotografie: Jan Jirkovský - Canisterapie. Czech Photo [online]. Praha: Czech Photo Centre, 2013, 12.12.2019 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.czechphoto.org/detail-novinky/1311-47/pribeh-fotografie-jan-jirkovsky-canisterapie/>

3. Fotografie a duševní nemoci

3.1 Etika zobrazování duševně nemocných

Důležitým tématem dokumentu v oblasti sociální fotografie je otázka etiky a toho, kam až je možno zajít při fotografování duševně nemocných lidí či osob s omezenou svéprávností. V Domově pro seniory se zvláštním režimem Břevnice panuje dohoda o tom, že by se neměli fotografovat umírající lidé, jednak kvůli nedůstojnosti tohoto jednání, a jednak z důvodu zbytečného stresu z fotoaparátu. Pacienty by nikdo neměl zobrazovat v nelichotivém světle nebo ponižujícím způsobem. Domov pro seniory se zvláštním režimem je aktivní na sociálních sítích a své klienty dokumentuje při většině činností.

V české legislativě zobrazování osob a šíření jejich fotografií upravují paragrafy 84 - 90 zákona 89/2012. Podle něj může být obrazový či zvukový záznam osoby pořízen pouze s jejím souhlasem, v případě nesvéprávných osob se souhlasem jejich zákonného zástupce. Když osoba dává souhlas s fotografováním a ze situace vyplývá, že záběry budou publikovány, bere to zákon jako automatický souhlas se zveřejněním. Výjimku, kdy je možno pořídit snímky bez souhlasu, je fotografování za uměleckým nebo zpravodajským účelem či na veřejném prostranství. Žádné fotografie by ale neměly poškozovat důstojnost člověka nebo přímo škodit jeho zájmům.⁶³

3.1.1 Etické kodexy

V rámci etického kodexu Syndikátu novinářů platí pro publikování jakýchkoliv informací o duševně nemocných bod „3c. respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí“⁶⁴ Kromě respektování soukromí je velmi důležité zabránit stigmatizaci duševně nemocných osob. Australská společnost Mindframe vydala oficiální příručku pro novináře, kde vysvětluje, jak pokrývat téma pacientů s duševními chorobami. Novinář by se měl vyvarovat stereotypů a vyvracet mylná přesvědčení o duševních nemocech, která se ve společnosti objevují. Ve fotografii platí, že pokud už se použije (příručka to doporučuje omezit), neměla by člověka zobrazovat skrz paradigma jeho nemoci, ale soustředit se na něj jako na člověka. Fotograf ani novinář by neměl povyšovat nemoc nad samotnou osobu, brát lidem důstojnost a

---

⁶³ ČESKO. Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník ze dne 3. 2. 2012. Pododdíl 2: Podoba a soukromí. In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-4-21]. dostupný také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/74907/1/2>

⁶⁴SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ. Etický kodex syndikátu novinářů. 2008. In: Syndikát novinářů. Dostupný také z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

poškozovat je a jejich rodiny.⁶⁵

Mezinárodní organizace NPPA vydala souhrnný etický kodex vizuálního novináře. Kromě požadavků na integritu a objektivitu novináře obsahuje tři body, které jsou pro tuto práci zásadní: „2. Odolejte pokušení aranžovat snímky. 3. Dodejte svým fotografiím kompletní kontext. Vyhněte se stereotypizování osob a skupin. Snažte se, aby vaši práci neovlivnily vlastní předsudky. 4. Přistupujte ke všem subjektům s respektem a důstojností. Věnujte speciální pozornost zranitelným subjektům a soucit obětem zločinu a tragédie. Do soukromého smutku se můžete vměšovat jen tehdy, pokud je to z ospravedlnitelných důvodů ve veřejném zájmu.“⁶⁶ Podle kodexu by měl fotograf vždy zachovávat proaktivní a profesionální přístup a přistupovat ke každému tématu individuálně. Hlavní břemeno etického rozhodnutí, zda něco fotit, ale opět leží na autorovi, který by měl být schopen si svou činnost obhájit.

3.1.2 Teorie fotografické etiky

Barbora Osvaldová definuje etiku na nejobecnější úrovni jako nauku o morálce, mravnosti a mravním chování. Novinářská etika jsou pak pravidla explicitně popsaná v etických kodexech redakcí.⁶⁷ Fotografie je ale podle teoretika Ludvíka Barana se slovy nesrovnatelná. Jediný obraz zastupuje mnoho vět.⁶⁸ Baran v souvislosti s tímto tvrzením cituje významné fotografy, například Felixe H. Manna, který tvrdí, že „dokumentární podstata jevu získává emocionální náboj autorovým postojem a názorem.“⁶⁹ A. Eisenstaedt zase říká, že fotožurnalismus je angažovaný postoj očitého svědka pozorovaného jevu.⁷⁰ Potřeba fotografií vyvolávat city podle Barana přišla s poválečným civilismem v reakci na válku ve Vietnamu. Fotografie podle něj odkrývají sociální jevy a struktury, které mohou vyvolávat mnoho různých emocí. Mezi fotografie, které slouží pouze k bulvárním účelům, řadí dokumenty o prostitutkách, věznicích a nemocných.⁷¹

Vilém Flusser vnímá fotografii celkově jako něco nebezpečného z důvodu, že dokáže zastínit text a velká část publika k ní přistupuje zcela nekriticky, ačkoli je

---

⁶⁵ MINDFRAME. *Reporting suicide and mental ill-health: A Mindframe resource for media professionals* [online]. Newcastle, AU: Everymind, 2020 [cit. 2021-04-01]. ISBN 978-0-6489212-1-9. Dostupné z: <https://mindframe.org.au/guidelines>

⁶⁶ NPPA. Code of Ethics. 25. 2. 2016. Dostupné z: <https://nppa.org/code-ethics>

⁶⁷ OSVALDOVÁ, Barbora a HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri, 2007. s. 66. ISBN 978-80-7277-266-7.

⁶⁸ MRÁZKOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostředním životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývoj. okamžiků*. Praha: Mladá fronta, [1985?]. s. 258. ISBN 23-033-85.

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Tamtéž s. 259

ovlivněna kulturním původem svého autora.⁷²

Naproti tomu Thomas Wheeler považuje fotografii s výjimkou patologických jevů (dětská pornografie apod.) za eticky neutrální. Podle něj se obraz sám o sobě rovná samostatnému slovu. V rámci etiky ho musíme vnímat v kontextu jeho použití. Samotný snímek můžeme hodnotit pouze esteticky. Otázka etiky řeší, s jakým záměrem je snímek použit a jestli měl vzniknout.⁷³ Podle Jindřicha Štreita by se měla zvětšit každá situace, která se odehraje. Důležité je rozhodnutí, zda ji publikovat.⁷⁴

Teoretikové se shodují na tom, že rozhodování o etice dokumentární fotografie často není jednoznačné, hlavně když se rozhodnutí dotýká morálky nebo veřejného zájmu. Silné a nepříjemné záběry tedy můžeme uveřejnit, pokud jsme přesvědčeni, že to povede k žádoucím výsledkům, například fotografie povzbudí společnost k pomoci subjektům dokumentu. Podle Alžběty Jungrové nás časté používání drastických záběrů otupuje a zpravidla považuje za účinnější fotografie, které nejsou prvoplánové, ale nutí publikum si detaily domyslet.⁷⁵

Autoři knihy *Image Ethics: The Moral Rights of Subjects in Photographs, Film, and Television* považují za příklad nevhodné fotografie *Matku uprchlici* Dorothee Langeové, jejíž portrét koluje po světě mnoho desetiletí. Thompsonová údajně řekla, že si přeje, aby nikdy nevznikl. Langeová jí měla slíbit, že fotku neprodá.⁷⁶ Toto by mohlo spadat až do eticky nepřipustného klamání. Proto autoři zdůrazňují potřebu (ideálně informovaného) souhlasu s fotografováním. V případě, že ho z nějakého důvodu nemůžeme získat, je třeba se rozhodnout, zda převáží pozitiva či negativa zveřejnění obrazu.⁷⁷

Kromě toho může publikum stejnou fotografii chápat různě. Záleží na kontextu a konotaci. Obrazy jsou polysémantické a interpretujeme je na základě našich kulturních předpokladů. „Význam vizuálního obrazu je důsledkem nálepky, kterou k němu připojíme,

---

⁷² FLUSSER, Vilém. *Za filosofii fotografie*. Praha: Hynek, 1994. s. 16. ISBN 80-85906-04-X.

⁷³ WHEELER, Thomas. *Phototruth Or Photofiction?: Ethics and Media Imagery in the Digital Age* [online]. 2. New York: Routledge, 2010 [cit. 2021-04-01]. s. 102. ISBN 978-0-6489212-1-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=Ow6QAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=WHEELER,+Thomas+H.+Phototruth+ot+photofiction%3F+Ethics+and+media+imagery+in+the+digital+age&ots=HKy5-OQb6L&sig=hFrJ9wvYH66hznMbEOHM9whtJJZE&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

⁷⁴ Rozhovor s Jindřichem Štreitem, viz Příloha č. 1

⁷⁵ Rozhovor s Alžbětou Jungrovou, viz Příloha č. 2

⁷⁶ GROSS, Larry, John Stuart KATZ a Jay RUBY. *Image Ethics: The Moral Rights of Subjects in Photographs, Film, and Television* [online]. New York: Oxford University Press, 1991 [cit. 2021-04-01]. s. 13 ISBN 0-19-505433-4. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=Ma7LvZaB1xsC&printsec=frontcover&dq=documentary+photography+ethics&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwjY57T_5ZvAhXHvosKHbbeDT0Q6AEwA#v=onepage&q&f=false

⁷⁷ Tamtéž s. 15-16

očekávání vyplývajících z kontextu a předpokladu publika o tom, kdo tvoří jaké fotografie v jakých souvislostech.“⁷⁸

Jako příklad autoři uvádí sociální fotografie pracujících dětí Lewise Hina. Tyto snímky byly na levném novinovém papíře rozesílány veřejným činitelům a institucím. Měly vyvolat dojem, že dětská práce je nepřipustná. Kdyby se ale stejné fotografie vystavovaly v galerii, hodnotilo by je publikum z estetického a formálního hlediska. Lidé by nevnímali chudé děti, ale zajímavý námět.⁷⁹

Obrázek 10: Child Labour. Foto: Lewis Hine (1911)

3.2 Fotografové, dokumentující duševně nemocné

Zkušenost s dokumentováním člověka trpícího Alzheimerovou nemocí má fotograf Joel Meyrowitz. Rozhodl se dokumentovat svého otce, který s touto chorobou bojoval. O intimním rodinném vztahu nakonec natočil dokument. Natáčení představovalo pro otcův mozek stimulaci.⁸⁰ Stejným procesem prošel Claudio Edinger se svou umírající matkou, což mu pomohlo se s jejím zhoršujícím se stavem vyrovnávat. Rozhodl se o její diagnóze zjistit co nejvíc a vytvořit o ní strukturovaný projekt, který pomáhal se strachem z nemoci

---

⁷⁸ Tamtéž s. 18

⁷⁹ Tamtéž s. 19

⁸⁰ *Pop - A Film by Joel Meyrowitz* [online]. New York: Joel Meyrowitz, 1997 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.joelmeyrowitz.com/pop-the-film>

především jemu.⁸¹

Edinger poté pokračoval s fotografováním v brazilském ústavu pro choromyslné v São Paulu. Výsledný dokument pojmenoval *Madness*⁸² Na přelomu osmdesátých a devadesátých let nebyla v Brazílii zdravotní péče zdaleka na dnešní úrovni, a tak byl svědkem špíny a chaosu v ústavu, který připomínal vězení.⁸³ „Nebyl jsem tam, abych tyto lidi odhalil. Odcházel jsem z té instituce s myšlenkou, že kdyby mé fotografie aspoň trochu povzbudily výzkum duševních nemocí, byl bych šťastný,“⁸⁴ říká Edinger. Také nikdy nevyfotil nikoho, kdo se přímo bránil odmítavými gesty.

Obrázek 11: *Madness*. Foto: Claudio Edinger (1989)

⁸¹ HOROWITZ, Simi. I, witness. *American Photo - ND* [online]. 1989, březen 1991, 2(2), 32-34 a 102-104 [cit. 2021-04-02]. s. 32 Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=wmwzQAAMAAJ&pg=PA32&dq=alzheimer+disease+photography&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwj57oijtJ7vAhU6i8MKHXqHCY8Q6wEwA3oECAgQAQ#v=onepage&q=alzheimer%20disease%20photography&f=false>

⁸² EDINGER, Claudio. *Madness*. 1989. Dostupné z:

<https://www.claudioedinger.com/gallery.html?loopTrack=1&folio=Galleries&gallery=Madness>

⁸³ HOROWITZ, Simi. I, witness. *American Photo - ND* [online]. 1989, březen 1991, 2(2), 32-34 a 102-104 [cit. 2021-04-02]. s. 102. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=wmwzQAAMAAJ&pg=PA32&dq=alzheimer+disease+photography&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwj57oijtJ7vAhU6i8MKHXqHCY8Q6wEwA3oECAgQAQ#v=onepage&q=alzheimer%20disease%20photography&f=false>

⁸⁴ Tamtéž s. 104

3.3 Fotografická a umělecká tvorba duševně nemocných

Tato práce se dosud zabývala fotografiemi, jejichž předmětem byli duševně nemocní. Perspektiva ale může být i obrácená. Někteří fotografové trpí duševními nemocemi, které reflektují ve své tvorbě. Skrz uměleckou tvorbu se snaží svému publiku přiblížit vlastní prožitky a zároveň destigmatizovat mentální poruchy.⁸⁵ Příkladem může být projekt Tary Wray, nazvaný *Too Tired*, který sdružuje fotografy s depresí či úzkostmi.⁸⁶ Autoportrétům, které si kladou za cíl destigmatizaci autorovy nemoci, se věnuje jihoafrický fotograf Tsoku Maela.⁸⁷

Pro psychiatrické pacienty, docházející na terapii, existuje možnost nosit terapeutovi fotografie ze svého života, které se týkají jeho prožívání či metaforicky popisují pocity nemoci.⁸⁸ Jan Sitvast a Tineke Abma provedli studii, týkající se využití fotografie ve výzkumu duševních nemocí. Jejich subjektem se stal pacient Boris, hospitalizovaný s depresí a úzkostí. Na základě fotografií, které měl za úkol tvořit, výzkumníci zjišťovali, jaké aspekty života považuje za důležité (nadváhu) a jak nemoc ovlivňuje jeho vnímání, což poskytlo lékařům nový vhled do problému. Autoři zmiňují, že pro některé pacienty může být vhodné o fotografiích diskutovat ve skupině. Ve studii však zdůrazňují limity použití fotografie pro terapii. Nevhodná je pro psychotické pacienty a pro ty, kteří nejsou schopni komunikace s lékaři a výzkumníky.⁸⁹

Lidé s mentálním onemocněním se však nejčastěji s možností fotografovat setkají v rámci arteterapie. Arteterapie předpokládá, že umění pomáhá pacientům neverbálně komunikovat, usnadňuje jim vyjádření citů a v konečném důsledku tvorba přispívá k uzdravení.⁹⁰ Fotografie jako vizuální médium dokáže pomoci pacientovi se

---

⁸⁵ HARLAN, Becky. Channeling The Pain Of Depression Into Photography, And Finding You Are Not Alone. NPR [online]. Washington: National Public Radio, 1970 (založení rádia), 31. 12. 2018 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.npr.org/sections/pictureshow/2018/12/31/677341382/one-photographers-message-if-you-feel-too-tired-you-re-not-alone>

⁸⁶ Too Tired Project [online]. Woodstock: Tara Wray & Kelly Burgess, 2018 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://tootiredproject.com/>

⁸⁷ MATROOS, Jamie. Abstract Peaces: Redefining mental illness. Design Indaba [online]. Kapské město: Design Indaba, 1995, 26. 3. 2019 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.designindaba.com/articles/creative-work/abstract-peaces-redefining-mental-illness>

⁸⁸ SITVAST, Jan E., Tineke A. ABMA a Guy A.M WIDDERSHOVEN. Facades of Suffering: Clients' Photo Stories About Mental Illness. Psychiatric Nursing [online]. 2010, 24(5), s. 349–361 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z:

https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0883941710000208?casa_token=qtZuqtQ2_IYAAAAA:n-RwaI0266siGwfoI5RYRVAHbBfuVbDYRTDatHoQy_9EFWYi3J5hG-V50fKvWlbsfUpjVJZkXAg

⁸⁹ Sitvast, J.E., Abma, T.A. The Photo-Instrument as a Health Care Intervention. Health Care Anal 20, s. 177–195 (2012). <https://doi.org/10.1007/s10728-011-0176-x>

⁹⁰ MALCHIODI, Cathy A. *Handbook of Art Therapy, Second Edition* [online]. 2. New York: Guilford Press, 2012 [cit. 2021-04-02]. s. 1. ISBN 978-1-60918-975-4. Dostupné z:

sebevyjádřením a zároveň zprostředkovává psychologům a pečovatelům způsob, jakým nemocný vidí svět.

Pro arteterapii je zásadní aktivita, neverbálnost a práce ve skupině. Je to nenásilná metoda vyjádření vlastních myšlenek a osobnosti, která posiluje kontakt s vlastními smysly a zároveň pomáhá terapeutovi pochopit vnímání pacienta.⁹¹

Pro pacienty v Břevnici je fotografování spíše zpestřením, které vyžaduje jisté soustředění a dovednost, což cvičí mozek a jemnou motoriku. O sebevyjádření neprojevují zájem, ale některé z nich baví mačkat spoušť. Klienty, kteří jsou již v těžších stádiích demence, technika příliš stresuje a na fotoaparát reagují odmítavě. Využití fotografie v terapii pro pacienty s demencí je vhodné jedině na úrovni jednotlivců.

Arteterapie běžně probíhá jako individuální nebo skupinové fotografování daného, zpravidla abstraktního, tématu.⁹² Klienti z Břevnice už většinou nejsou schopni taková témata pochopit a mnohdy mají myšlenky příliš zmatené, aby je dokázali jakkoli vyjádřit, a jejich ruce nedokážou fotoaparát ovládat. Navíc každou technologii vnímají jako cizí. Bojí se, že by fotoaparát zničili, a tak si ho ani nevezmou, nebo nechápou, jak ho mají použít, a náhodně mačkají tlačítka.

Po několika měsících se fotit odvážil pouze pan František,⁹³ jehož potíže jsou spíše fyzické a zatím se nachází v raném stadiu demence. Aktivitu si jako jediný klient oblíbil a bude v ní pokračovat.

Koncept terapie fotografií je tedy nutno pro potřeby ústavu přepracovat. Klienti zvládají fotit své okolí tak, jako to dříve dělali například na dovolených. Přínos aktivity pak spočívá v tom, že se musí soustředit na to, co dělají, a vnímat dění okolo.

---

https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=y6PY4hv47I0C&oi=fnd&pg=PR3&dq=photography+art+therapy&ots=-iocn-AWqm&sig=SLwM6_4ed3qVOuVP9oSDDgXmv-o&redir_esc=y#v=onepage&q=photography%20art%20therapy&f=false

⁹¹ CAMPBELL, Jean a ŠAROVÁ, Michaela. Techniky arteterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi. Praha: Portál, 2000. s. 19-23. ISBN 80-7178-428-1.

⁹² Tamtéž

⁹³ Jeho fotografie jsou součástí Praktické části.

4. Závěr

Cílem mé práce bylo vytvořit fotografický dokument o životě Domova se zvláštním režimem v Břevnici pro klienty s Alzheimerovou chorobou a jinými typy demencí během jednoho roku. V průběhu tohoto roku jsem velmi úzce spolupracovala s aktivizační pracovnící Kateřinou Strakovou a staniční sestrou Renatou Exnerovou. Díky jejich vstřícnosti a milému přístupu jsem mohla ústav navštěvovat, kdykoli to umožnila epidemiologická situace.

Výsledkem mého snažení je fotokniha, obsahující soubor dokumentárních fotografií, které tvoří praktickou část této bakalářské práce. Fotografie vypráví příběh Domova v roce 2020. Je shrnutím mých návštěv, které začaly na jaře fotografií hasičského stanu přes plot a pokračovaly během léta, podzimu a předvánočního období. Během fotografování jsem navázala s klienty v Břevnici úzké vztahy a stala jsem se v jejich očích další aktivizační pracovnící nebo sestřičkou.

Během fotografování jsem narazila na několik komplikací. První z nich byla koronavirová pandemie, která Domov na velkou část roku izolovala před světem. Kvůli nečekaným změnám v opatřeních a posléze termínech očkování se plány měnily z hodiny na hodinu. Možnosti návštěv byly po celý rok kromě léta značně omezené a zavrhnout jsem musela i nápad na fotografování přes webkameru, protože v Břevnici není dostatečně stabilní internetové připojení.

S největším limitem jsem se setkala při pokusu o propojení fotografie a arteterapie. Tato metoda se ukázala jako velmi nevhodná pro pacienty s demencí, kteří se často bojí, že by techniku mohli poničit. Fotoaparátu se odmítali dotknout. Někteří naopak mačkali náhodně tlačítka a ani při opakovaném vysvětlování nechápali, co mají dělat, což je většinou demotivovalo. O sebevyjádření, které je pro arteterapii klíčové, nejevili zájem. K fotografování se teprve v březnu letošního roku nechal přesvědčit pan František, jehož onemocnění je stále v raném stádiu a trpí spíše fyzickými potížemi. Pod laskavým vedením zkušené aktivizační pracovníce Kateřiny Strakové mi zprostředkoval obrazy z Břevnice v době, kdy jsem kvůli protiepidemickým opatřením nemohla ústav navštívit.

Tato aktivita ho přes počáteční nervozitu velmi bavila a rád by fotografoval akce v Domově i nadále. Koncept arteterapie je tedy nutné pro potřeby Domova pozměnit. Klienti už nedokáží tvořit na základě abstraktních témat, která se v arteterapii často využívají. Je třeba nechat je dokumentovat prostředí tak, jak to někteří z nich dělali dříve,

například na dovolených. Přínos činnosti pak spočívá v nutnosti se soustředit, být součástí děje a v procvičení jemné motoriky.

Cílem teoretické části, definovaným v tezích, bylo představit vývoj a současnost sociální fotografie v českém i světovém prostředí. Popsala jsem hlavní milníky, vybrané sociální dokumenty a jejich autory, které jsem zařadila do historického kontextu. Kapitoly, zabývající se současnou českou sociální fotografií, doplňují rozhovory s Jindřichem Štreitem a Alžbětou Jungrovou. Rozhovory se zabývají významem sociální fotografie pro oba dokumentaristy. Srovnávají náhled dvou odlišných generací na toto téma.

Kromě toho se v teoretické části zabývám etickými přístupy k fotografování duševně nemocných lidí. Srovnávám etické kodexy, teoretické publikace a mezinárodní doporučení ohledně publikování materiálu týkajícího se osob s omezenou svéprávností. Dále popisují způsoby, kterými fotografii mohou využít sami pacienti. Slouží jim například jako prostředek ke komunikaci se svým okolím nebo s terapeutem, případně o snímcích mohou diskutovat během skupinové terapie či arteterapie.

Sociální fotografie by ve výsledku vždy měly sloužit k pomoci těm, kdo jsou na nich zobrazeni, ať už se jedná o nemocné, chudé nebo například vězně. Nikdy by neměly člověka dehonestovat či vznikat proti jeho vůli. Jejich hlavním účelem zůstává upozornit na témata, která bývají často vytěsňena, za účelem získání podpory pro ústavy či jiné instituce.

Práce podává svědectví o denním režimu ve specializovaném domově pro seniory, kde se střídají radostné a náročné chvíle. Personál zde vytvořil prostředí, které klientům poskytuje možnost poklidného zakončení životní cesty. Neustále přítomný stín umírání je díky laskavé péči personálu téměř neviditelný. Břevnice se stala místem, kde už nikdo nikam nespěchá.

5. Summary

This thesis aims to create a photographic document about the life at the Retirement home with a special regime in Břevnice for clients with Alzheimer's disease and other types of dementia during one year. As I was working, I have cooperated with the activation worker Kateřina Straková and the charge sister Renata Exnerová very closely. Thanks to their helpfulness and kind approach I could visit the institution, whenever the pandemic situation allowed me to do so.

My endeavor resulted in a photo book containing a set of documentary photographs, which comprise the practical part of this thesis. Photographs tell the story of the Retirement home in the year 2020. It is a summary of my visits, that began in spring with the photograph of the firemen's tent through the fence and continued during summer, autumn, and pre-Christmas season. While taking photographs, I have established a close relationship with clients in Břevnice. In their perception, I have become another activation worker or a nurse.

During taking photographs I have faced a few complications. The first of them was the Covid-19 pandemic, which has completely isolated the Retirement home for a long period of the year. Due to unexpected changes in executive orders and eventually dates of the vaccination, the plans changed every hour. The possibility of visits was limited all year, excepting summer. Furthermore, I had to abandon the idea of taking photographs through a web camera, because there is no stable internet connection in Břevnice.

The most important limit I have faced was the attempt to connect photography and art therapy. This method has proved itself to be unsuitable for patients with dementia. They are often very afraid to damage the device and refuse to touch it. Some of them pushed random buttons and despite repeated explanations, they did not understand, what were they supposed to do, and it was demotivating for them. They showed no interest in self-expression, which is the key to art therapy. In March 2021, Mr. František, who has more physical diseases and is only in an early stage of dementia, was convinced to try taking photographs. Following the kind lead of experienced activation worker Kateřina Straková, he mediated images of Břevnice to me, when I was not able to visit the institution due to pandemic restrictions.

Despite initial uneasiness, he enjoyed this activity and he would like to continue photographing events in the institution. It is necessary to adjust the concept of art therapy

for the needs of the Retirement home. Clients cannot create images based on abstract ideas, that are often used in art therapy. It is necessary to let them capture their surroundings the same way as some of them have done before, for example in holidays. The merit then resides in the need for concentration, being part of the action and exercising precise motor skills.

The theoretical part of the thesis aims to portray the evolution of social photography and contemporary social documentary. I have described the main milestones, selected social documentaries and their authors within their historical context. The part which pursues contemporary Czech social photography is accompanied by interviews with Jindřich Štreit and Alžběta Jungrová. The interviews compare the meaning of social photography for each author, as they belong in two different generations.

Furthermore, I am focusing on ethical approaches to photographic imaging of mentally diseased people. I have compared ethical codes, theoretic publications, and international recommendations about publishing materials that relate to people who have been committed. Furthermore I describe, how mentally ill patients can avail photography. It serves them for example as a medium to communicate with people around them or with therapists. They can discuss their images at group therapy or art therapy.

Results of social photography should always serve as a help for people who are portrayed in the pictures. They should never disparage the person or be taken against their will. Their main purpose is to emphasize themes, that often tend to be displaced, and seek support for different institutions.

This thesis bears witness to everyday life in a specialized retirement home, where joyful moments are followed by demanding days. The personnel has created an environment, which offers an opportunity for a peaceful ending of the life journey to their clients. The constantly present shadow of death is nearly invisible thanks to the kind care provided by the staff. Břevnice has become a place, where nobody needs to hurry.

6. Zdroje

6.1 Literatura

- TAUSK, Petr a Akademie múzických umění v Praze. Dějiny fotografie: určeno pro posl. fak. filmové a televizní, [Díl] 1: Přehled vývoje fotografie do roku 1918. Praha: SPN, 1987. ISBN 17-012-87
- WITTLICH, Filip a kolektiv. Interpretace fotografie z hlediska obsažených obrazových informací. Praha: Národní památkový ústav, 2017. ISBN 978-80-7480-076-4.
- LÁBOVÁ, Alena. Základy fotožurnalistiky, II: Úvod do teorie žurnalistické fotografie. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-7066-119-4.
- TAUSK, Petr a LEVINSKÝ, Otto. Praktická fotografie. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1972. ISBN 04-005-72.
- FLUSSER, Vilém. Za filosofii fotografie. Praha: Hynek, 1994. ISBN 80-85906-04-X.
- BOGRE, Michelle. Photography as Activism: Images for Social Change. [online]. Burlington: CRC Press, 2012. [cit. 2021-04-01]. ISBN 978-0-240-81276-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=G6_pAwwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR3&dq=photography+as+activism&ots=zZa1a9LTSE&sig=aSso96HHDqpKIFvc0JdTRzxZhFM&redir_esc=y#v=onepage&q=photography%20as%20activism&f=false
- SZTOMPKA, Piotr. *Vizuální sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-77-9.
- BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010. ISBN 978-80-7101-089-0.
- CÍSAŘ, Karel. Co je to fotografie?. Praha: Herrmann & synové, 2004. ISBN 80-239-5169-6.
- MAGNI, Laura. Za objektivem: Nejslavnější fotoreportéři současnosti. Praha: Dobrovský, 2019. ISBN 978-80-7585-526-8.
- MRÁZKOVÁ, Daniela, BARAN, Ludvík a LAMROVÁ, Blanka. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků. Praha: Mladá fronta, 1986. ISBN 23-059-86
- MRÁZKOVÁ, Daniela. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostředním životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývoj. okamžiků. Praha: Mladá fronta, [1985?]. ISBN 23-033-85.
- KOUDELKA, Josef, KOPŘIVA, Milan a GUY, Will. Cikáni. Praha: Torst, 2011. ISBN 978-80-7215-412-8.
- LINHART, Lubomír. Výstava sociální fotografie. Katalog k výstavě. Praha. Film-foto skupina Levé fronty. 1933.

LINHART, Lubomír. 2. mezinárodní výstava sociální fotografie. Katalog k výstavě. Praha. Film-foto skupina Levé fronty. 1934.

HODEK, Eva Marlene, MOUCHA, Josef, MUSILOVÁ, Helena a STAHEL, Urs. Fotogenie identity: paměť české fotografie = The photogeny of identity : the memory of Czech photography. Praha: KANT, 2006. ISBN 80-86970-12-4

ŠTREIT, Jindřich, DANĚK, Ladislav a JÚZA, Jiří. Jindřich Štreit: fotografie 1965-2005 = Jindřich Štreit : photographs 1965-2005. Praha: KANT, 2006. ISBN 80-86970-05-1.

MRÁZKOVÁ, Daniela, KLAUS, Václav a BÉM, Pavel. Czech Press Photo: 15 let = 15 years. Praha: Czech Photo, 2009. ISBN 978-80-254-5568-5.

MINDFRAME. Reporting suicide and mental ill-health: A Mindframe resource for media professionals [online]. Newcastle, AU: Everymind, 2020 [cit. 2021-04-01]. ISBN 978-0-6489212-1-9. Dostupné z: <https://mindframe.org.au/guidelines>

OSVALDOVÁ, Barbora a HALADA, Jan. Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

WHEELER, Thomas. Phototruth Or Photofiction?: Ethics and Media Imagery in the Digital Age [online]. 2. New York: Routledge, 2010 [cit. 2021-04-01]. ISBN 978-0-6489212-1-9. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=Ow6QAQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=WHEELER,+Thomas+H.+Phototruth+ot+photofiction%3F+Ethics+and+media+imagery+in+the+digital+age&ots=HKy5-OQb6L&sig=hFrJ9wyH66hznMbEOHM9whtJJZE&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

GROSS, Larry, John Stuart KATZ a Jay RUBY. Image Ethics: The Moral Rights of Subjects in Photographs, Film, and Television [online]. New York: Oxford University Press, 1991 [cit. 2021-04-01]. ISBN 0-19-505433-4. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=Ma7LvZaB1xsC&printsec=frontcover&dq=Image+Ethics:+The+Moral+Rights+of+Subjects+in+Photographs,+Film,+and+Television&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKewibvsXek5XwAhXxl4sKHfFTDjYQ6AEwAHoECAAQAg#v=onepage&q=Image%20Ethics%3A%20The%20Moral%20Rights%20of%20Subjects%20in%20Photographs%2C%20Film%2C%20and%20Television&f=false>

MALCHIODI, Cathy A. *Handbook of Art Therapy, Second Edition* [online]. 2. New York: Guilford Press, 2012 [cit. 2021-04-02]. ISBN 978-1-60918-975-4. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=y6PY4hv47I0C&oi=fnd&pg=PR3&dq=photography+art+therapy&ots=-iocn-AWqm&sig=SLwM6_4ed3qVOuVP9oSDDgXmv-o&redir_esc=y#v=onepage&q=photography%20art%20therapy&f=false

CAMPBELL, Jean a ŠÁROVÁ, Michaela. Techniky arteterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-428-1.

6.2 Časopisy

KOTÍK, Michal. K vývoji pojmu dokumentární fotografie. *Historická sociologie* [online]. Praha: Karolinum, 2009, 2011, 3(1), 63-76 [cit. 2021-04-01]. ISSN 1804-0616. Dostupné z:

<https://historicalsociology.cuni.cz/HS-29-version1-5kotik.pdf>. DOI:10.14712/23363525.2017.106

ŠALANDA, Bohuslav. Autor fotografií Karel Cudlín. *Historická sociologie* [online]. Praha: Karolinum, 2009, 2011, 1, 121-122 [cit. 2021-04-01]. ISSN 1804-0616. Dostupné z:

<https://historicalsociology.cuni.cz/HS-29-version1-12saland.pdf>.

DOI:10.14712/23363525.2017.106

Československá fotografie: časopis pro ideovou a odbornou výchovu fotografických pracovníků. Praha: Orbis, 10.1972, 23(10). sv. 1 ISSN 0009-0549.

Fotografie: odborný sborník profesionální fotografie. Praha: Ediční a propagační služba, 03.1980, 24(1). ISSN 0015-8828.

DUFEK, Antonín. Z památníku. k subversivní dokumentaristice osmdesátých let. *Fotograf magazine* [online]. Praha: Fotograf 07, 2002, 2011(#18 80. léta) [cit. 2021-04-13]. Dostupné z:

<https://fotografmagazine.cz/magazine/80-leta/teorie/z-pamatniku/>

Ivo Gil. Fotoimpuls: Zpravodaj východočeských fotografů [online]. Hradec Králové: IMPULS a Sdružení východočeských fotografů, současná podoba 2012, 2014(1-2), 16-23 [cit. 2021-04-13].

Dostupné z: <https://doczz.cz/doc/356804/fotoimpuls---impuls-hradec-kr%C3%A1lov%C3%A9>

HOROWITZ, Simi. I, witness. *American Photo - ND* [online]. 1989, březen 1991, 2(2), 32-34 a 102-104 [cit. 2021-04-02]. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=wmwzAQAAMAAJ&pg=PA32&dq=alzheimer+disease+photography&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwj57oijtJ7vAhU6i8MKHXqHCY8Q6wEwA3oECAgQAQ#v=onepage&q=alzheimer%20disease%20photography&f=false>

SITVAST, Jan E., Tineke A. ABMA a Guy A. M WIDDERSHOVEN. Facades of Suffering: Clients' Photo Stories About Mental Illness. *Psychiatric Nursing* [online]. 2010, 24(5), 349–361 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z:

https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0883941710000208?casa_token=qtZuqtQ2_IYAAAAA:n-RwaI0266siGwfoI5RYRVAHbBfuVbDYRTDatHoQy_9EFWYi3J5hG-V50fKVVlbsfUpjVJzkXAg

SITVAST, J.E., ABMA, T.A. The Photo-Instrument as a Health Care Intervention. *Health Care Anal* 20, 177–195 (2012). Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10728-011-0176-x>

6.3 Zákony a kodexy

ČESKO. Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník ze dne 3. 2. 2012. Pododdíl 2: Podoba a soukromí. In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-4-21]. dostupný také z:

<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/74907/1/2>

SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ. Etický kodex syndikátu novinářů. 2008. In: Syndikát novinářů.

Dostupný také z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>

NNPA. Code of Ethics. 25. 2. 2016. Dostupné z: <https://nppa.org/code-ethics>

6.4 Elektronické zdroje

KOLEKTIV. Jacob Riis. Britannica [online]. Londýn: Encyclopaedia Britannica, 1997, 20. 1.

1998, posl. aktualizace 17. 12. 2020 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/biography/Jacob-Riis>

RAHMAN, Anik. Puppet Show. Anik Rahman [online]. Dhaka: Anik Rahman, 2001, 2014 [cit.

2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.anikrahman.com/puppetshow#1>

MURTHA, Tish. Youth Unemployment. Tish Murtha Gallery [online]. UK: Ella Murtha, 2015,

2017 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <http://www.tishmurtha.co.uk/photograph-gallery.html>

STEHLÍKOVÁ, Kamila. Pavel Štecha: Chatari. UMRPUM [online]. Praha: UMRPUM, 2012, 22.

9. 2015 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: [https://www.umprum.cz/web/cs/umprum/pavel-stecha-](https://www.umprum.cz/web/cs/umprum/pavel-stecha-chatari-2530)

[chatari-2530](https://www.umprum.cz/web/cs/umprum/pavel-stecha-chatari-2530)<https://www.artmap.cz/pavel-stecha-chatari-0>

REČO, Jano. Domov důchodců. Jano Rečo [online]. Slovensko: Jano Rečo, 1996 [cit. 2021-04-13].

Dostupné z: https://janoreco.cz/cs/?page_id=49&lang=cs

Propojení obrazem: Česká humanitární fotografie 1999 - 2000 [online]. Praha: Správa Pražského

hradu a Afis fotoatelier, 1999 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z:

<http://web.quick.cz/projeniobrazem/main.htm>

Profesor Jindřich Štreit. Paměť národa [online]. Praha: Post Bellum, 2008 [cit. 2021-04-15].

Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/streit-jindrich-1946>

SLÍVOVÁ, Hana a Alena ROKOSOVÁ. Alžběta Jungrová: Focení v ženské věznicí mě sejmulo

skoro stejně jako Afrika nebo Pákistán. Český rozhlas Vltava [online]. Praha: Český rozhlas, 1997,

10. únor 2020 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: [https://vltava.rozhlas.cz/alzbeta-jungrova-foceni-v-](https://vltava.rozhlas.cz/alzbeta-jungrova-foceni-v-zenske-veznici-me-sejmulo-skoro-stejne-jako-afrika-8146636)

[zenske-veznici-me-sejmulo-skoro-stejne-jako-afrika-8146636](https://vltava.rozhlas.cz/alzbeta-jungrova-foceni-v-zenske-veznici-me-sejmulo-skoro-stejne-jako-afrika-8146636)

Příběh fotografie: Jan Jirkovský - Canisterapie. Czech Photo [online]. Praha: Czech Photo Centre,

2013, 12.12.2019 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: [https://www.czechphoto.org/detail-novinky/1311-](https://www.czechphoto.org/detail-novinky/1311-47/pribeh-fotografie-jan-jirkovsky-canisterapie/)

[47/pribeh-fotografie-jan-jirkovsky-canisterapie/](https://www.czechphoto.org/detail-novinky/1311-47/pribeh-fotografie-jan-jirkovsky-canisterapie/)

Pop - A Film by Joel Meyrowitz [online]. New York: Joel Meyrowitz, 1997 [cit. 2021-04-02].

Dostupné z: <https://www.joelmeyrowitz.com/pop-the-film>

EDINGER, Claudio. Madness. 1989. Dostupné z:

<https://www.claudioedinger.com/gallery.html?loopTrack=1&folio=Galleries&gallery=Madness>

HARLAN, Becky. Channeling The Pain Of Depression Into Photography, And Finding You Are

Not Alone. *NPR* [online]. Washington: National Public Radio, 1970 (založení rádia), 31. 12. 2018

[cit. 2021-4-25]. Dostupné z:

<https://www.npr.org/sections/pictureshow/2018/12/31/677341382/one-photographers-message-if-you-feel-too-tired-you-re-not-alone>

Too Tired Project [online]. Woodstock: Tara Wray & Kelly Burgess, 2018 [cit. 2021-04-23].

Dostupné z: <https://tootiredproject.com/>

MATROOS, Jamie. Abstract Peaces: Redefining mental illness. Design Indaba [online]. Kapské město: Design Indaba, 1995, 26. 3. 2019 [cit. 2021-4-25]. Dostupné z:

<https://www.designindaba.com/articles/creative-work/abstract-peaces-redefining-mental-illness>

6.5 Zdroje použitých fotografií

Obrázek 1: Migrant Mother. Foto: Dorothea Lange (1936). Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Florence_Owens_Thompson#/media/File:Lange-MigrantMother02.jpg

Obrázek 2: Bandit's Roost. Foto Jacob Riis (1888). Dostupné z:

<https://www.icp.org/browse/archive/objects/bandits-roost>

Obrázek 3: Afghan Girl. Foto: Steve McCurry (1984). Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_Girl

Obrázek 4: Gold. Foto: Sebastião Salgado (1986). Dostupné z : <https://nbyaa.eu/en/exhibition-posts/sebastiao-salgado-gold/>.

Obrázek 5: Youth Unemployment. Foto: Tish Murtha (1981). Dostupné z:

<https://www.northernsoul.me.uk/photography-youth-unemployment-newcastle-kickstarter-tish-murtha/>.

Obrázek 6: Cikáni. Foto: Josef Koudelka (1968). Dostupné z:

https://www.lidovky.cz/kultura/vzacny-dar-vagabunda-koudelky-dve-rozsahle-sbirky-fotografii-se-predstavuji-v-praze.A180419_144254_ln_kultura_jto.

Obrázek 7: Ústav oligofrenních dětí. Foto: Ivo Gil (1970-1972). Dostupné z:

https://sbirky.moravska-galerie.cz/dielo/CZE:MG.MG_6092.

Obrázek 8: Jedno světlo. Foto: Jindřich Štreit (2011). Dostupné z:

https://jednosvetlo.webnode.cz/_files/200000252-0fb7610b12/katalog%20k%20v%C3%BDstav%C4%9B.pdf.

Obrázek 9: Světlušky. Foto: Alžběta Jungrová (2018). Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/alzbeta-jungrova-foceni-v-zenske-veznici-me-sejmulo-skoro-stejne-jako-afrika-8146636>.

Obrázek 10: Child Labour. Foto: Lewis Hine (1911). Dostupné z:

<https://www.britannica.com/biography/Lewis-W-Hine>.

Obrázek 11: Madness. Foto: Claudio Edinger (1989). Dostupné z:

<https://www.claudioedinger.com/gallery.html?loopTrack=1&folio=Galleries&gallery=Madness>.

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze praktické BAKALÁŘSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Arltová Martina	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2018/2019	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/prezenční	
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Dokumentární fotografie: Život s Alzheimerovou chorobou	
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: Documentary photography: Life with Alzheimer disease	
Předpokládaný termín: LS 2020/2021	
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce: Novinářská fotografie může kromě událostí hýbajících světem zachycovat i obyčejný život, který se pro mnoho lidí může stát neznámým místem. Pacienti trpící Alzheimerovou nemocí svému okolí často nerozumí a i ty nejběžnější záležitosti se pro ně mohou stát nepřekonatelnými problémy. V praktické části své práce se budu snažit zachytit jejich každodenní životy i náročnou péči, kterou jim věnují jejich blízcí. Zaměřím se na pochopení jejich světa a jejich vidění reality. Na základě digitálních dokumentárních fotografií z Domova se zvláštním režimem pro pacienty se stařeckou demencí a Alzheimerovou nemocí v Břevnici vytvořím fotoknihu. V teoretické části se zaměřím na práce dalších fotografů věnujících se sociálnímu dokumentu a vývoj fotografování nemocných a postižených v historii. Tuto část doplním rozhovory s českými představiteli sociální fotografie.	
Předpokládaná struktura teoretické práce: I. Teoretická část <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod 2. Sociální fotografie v historii a současnosti<ol style="list-style-type: none"> 2.1 Vývoj sociální fotografie ve světě od začátku 20. století - V této kapitole se zaměřím na shrnutí postupů sociální fotografie ve světové historii. Rozeberu v ní především díla Dorothy Lange a Jacoba Riise nebo například Tish Murthy či Anika Rahmana. 2.2 Sociální fotografie u nás - V následující kapitole se zaměřím na vývoj české sociální fotografie od začátku 20. století a její vnímání v různých historických obdobích od první republiky před protektorát a komunismus až po euforii 90. let a současnou dobu, která je kritická ke všem předchozím. 2.3 Významní autoři současné české dokumentární fotografie - V této kapitole rozeberu současnou českou sociální fotografii, budu se věnovat především dílu Alžběty Jungrové a Jindřicha Štreita v kontextu tvorby vzhledem k životu autorů. Analýzu díla doplním rozhovory s fotografy. 3. Postupy dokumentární fotografie<ol style="list-style-type: none"> 3.1 Etika zobrazování duševně nemocných - Tato kapitola se zabývá etickými a právními náležitostmi při fotografování osob s omezenou svéprávností a otázkou důstojnosti při fotografování nemocných. 3.2 Fotografická a umělecká tvorba mentálně postižených - V mé práci se objeví i několik fotografií, které vytvoří pacienti z Domova se zvláštním režimem Břevnice. V této části se pokusím rozebrat způsob jejich vnímání a schopnost kreativně něco tvořit, případně přínosy tvorby pro mozek zasažený Alzheimerovou	

<p>chorobou.</p> <p>4. Závěr</p> <p>II. Praktická část</p> <p><i>Fotokniha</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Fotografie pořízené mnou a pacienty postiženými Alzheimerovou nemocí
<p>Druh praktické práce/předpokládaná podoba:</p> <p>Fotokniha</p>
<p>Vymezení zpracovávaného materiálu:</p> <p>Fotokniha „Život s Alzheimerovou chorobou“</p>
<p>Postup při zpracování materiálu:</p> <p>Digitální fotografie, rozhovor, rešerše literatury</p>
<p>Základní literatura:</p> <p>MAGNI, Laura. <i>Za objektivem</i>. Praha: Omega, 2019. ISBN 978-80-7585-526-8.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Historička Laura Magni připravila přehled nejvýznamnějších fotoreportérů od vzniku tohoto povolání. Popisuje jejich osobnosti, životy a shrnuje základní postupy tvorby každého z fotografů, které bohatě doplňuje ilustračními snímky. <p>BIRGUS, Vladimír a Jan MLČOCH. <i>Česká fotografie 20. století</i>. Praha: Kant, 2010. ISBN 978-80-7437-026-7.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kniha dvou autorů poprvé přináší přehledy tvorby českých fotografů v takovém rozsahu, zasazuje život každého z nich do kontextu a vše bohatě ilustruje stovkami reprodukcí. Tato kniha je podrobným přehledem rozsáhlé historie české fotografie. <p>SZTOMPKA, Piotr. <i>Vizuální sociologie: fotografie jako výzkumná metoda</i>. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 8301143673.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Autor zde zdůrazňuje roli fotografie jako sociologické metody při výzkumu lidského chování a sociálních problémů. Texty doplňuje vlastními snímky. Podle něj se sociolog může o lidech mnoho dozvědět, pokud studuje fotografie a nebo sám fotí. <p>LÁBOVÁ, Alena. <i>Základy fotožurnalistiky II</i>. SPN, 1990. ISBN 80-7066-119-4</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fotografa a teoretička Alena Lábová čtenáře seznamuje s obecnými principy novinářské fotografie. Píše o stavbě reportáže, dokumentu, obecných postupech fotožurnalistiky a teoretických základech, na kterých staví praxe fotoreportéra. <p>FLUSSER, Vilém. <i>Za filozofii fotografie</i>, Praha: Fra, 2013 ISBN 978-80-86603-79-7</p> <ul style="list-style-type: none"> - Autor se v eseji zamýšlí nad svobodou a pojetím fotografie, každodenní estetikou a jejím zachycením pomocí moderních přístrojů. Srovnává práci se složitými, automatickými a neosobními fotoaparáty a jejich využitím pro vyjádření reality, prostoru, emocí a úmyslu fotografa. <p>ŠTREIT, Jindřich. <i>Jedno světlo</i>. 1. Brno: Nakladatelství Pavel Křepela, 2011. ISBN 978-80-86669-21-2.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Katalog k fotografické výstavě Jindřicha Štreita zobrazuje cyklus fotografií mentálně postižených a jejich výrobků. Fotograf dokumentoval činnost chráněných dílen, život v chráněném bydlení a tvořil portréty mentálně postižených. Na projektu spolupracoval také například Jan Budař. <p>MRÁZKOVÁ, Daniela. <i>Příběh fotografie</i>. Praha: Mladá fronta, 1985. ISBN 23-033-85.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Autorka v knize popisuje historii fotografii formou eseje od samého vzniku této techniky. Každému z fotografů věnuje dvojstranu s obrazovým doprovodem. Z podstaty doby vzniku tento přehled končí v 80. letech.
<p>Diplomové práce k tématu:</p> <p>HUMPÁLOVÁ, Jolana (Bc.). <i>Řádové sestry a jejich poslání (dokumentární fotografie)</i>. Praha, 2018.</p>

Bakalářská práce. UNIVERZITA KARLOVA. Vedoucí práce PhDr. Alena Lábová, Ph.D. Fakulta sociálních věd.
 POKORNÁ, Eliška (Bc.). *Humanistická reportážní fotografie*. Praha, 2018. Bakalářská práce. UNIVERZITA KARLOVA. Vedoucí práce PhDr. Alena Lábová, Ph.D. Fakulta sociálních věd.
 SIKOROVÁ, Renáta (Mgr.). *Mediální obraz seniorů v českých magazínech pro seniory*. Praha, 2018. Diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA KARLOVA. Vedoucí práce Doc. Filip Láb, Ph.D. Fakulta sociálních věd.
 POKORNÁ, Lucie. *Význam fotografie ve volnočasových aktivitách u mentálně postižených dospělých*. Ústí nad Labem, 2019. Diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. Pedagogická fakulta.
 ŠTOURAČOVÁ, Tereza. *1. Teoretická část Fotografie psychických poruch 2. Praktická část: a) katalog produktů: Lingerie b) volné fotografie - výstavní soubor: Psychická porucha*. Zlín, 2018. bakalářská práce (BcA.). UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ. Fakulta multimediálních komunikací.

Datum / Podpis studenta/ky

9.9.2020

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

CELA FRANTIŠEK
9/9/2020

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga **Datum / Podpis pedagožky/pedagoga**

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s Jindřichem Štreitem

Sovinec, 16. 4. 2021

Co pro vás znamená fotografování postižených?

Téma hendikepovaných dlouhodobě sleduji, udělal jsem s ním hodně katalogů. Nedávno jsem vyhrál soutěž Ministerstva sociálních věcí. Vypsali konkurz na fotografie s touto tematikou, aby vytvořili výstavu, která potom putovala po celé republice. Měla podpořit sociální domy, které dostaly spoustu milionů na rekonstrukci. Našli si mě, protože mě oslovili, že jsem vyhrál, i když jsem na konkurz nešel. Vystavoval jsem pak ve všech krajích a vždycky jsme se setkali s hejtmanem a náměstkou, kteří pak rekonstruovali sociální domy nebo postavili úplně nová zařízení, což bylo neuvěřitelné. Považoval jsem to za velmi potřebné a jsem moc rád, že jsem u toho mohl být.

Hned po revoluci jsem byl zván do Francie a viděl jsem, jak tam funguje sociální sféra a jaké mají vybavení. Přál jsem si, aby něco podobného fungovalo i u nás, protože jsem to téma fotografoval už před revolucí. Vyplnilo se mi to, když jsem byl díky výstavě součástí organizační skupiny, která prosazovala rekonstrukce. V některých krajích to bylo velmi problematické, protože lidé měli strach, že se na vesnici postaví sociální dům a vesnice to nepřežije. Obce to samozřejmě zvládly a ještě se pozitivně proměnily. Když se tam jezdím dívat, mám z toho velkou radost. Klienti dostali úžasné bydlení oproti situaci před revolucí.

Co vás na tématu hendikepovaných baví?

Pomoc. Celý život jsem dělal sociální fotografii. Považoval jsem to za nutné. Nepřemýšlel jsem, jestli je to umění. Snažil jsem se dělat fotografie, které pomohou. V poslední době dělám jenom na projektech, které posouvají skutečnost a upozorňují na problém. Proto jsem fotil ve věznicích nebo bezdomovce a témata, od kterých společnost dává ruce pryč. Poslání umělce chápu tak, že jsme tu od toho, abychom ukázali, co by se mělo změnit. Sociální problematika se potřebuje zlepšit nejvíc, protože to bylo za zdí.

Co vám běží v hlavě, když jste v ústavu nebo ve vězení?

Přistupuju ke všem jako k normálním lidem. Nechci šokovat nebo dělat drastické fotky. Vnímám svoje fotky jako humanistické a pozitivní.

Jak vás vnímali postižení?

To je individuální, na koho narazíte. Jsou lidé, kteří si vás pamatují, léta znají vaše jméno a jsou rádi, když je navštívíte. Jiní jsou tak postižení, že už to nevnímají. To nehraje roli. Důležité je, aby se jejich situace zlepšila.

Mění se váš pohled na toto téma v průběhu života, třeba ve spojitosti s vaší ženou?

Já bych řekl, že ani ne. Samozřejmě, že když se vás to týká, vnímáte problém daleko hlouběji a víte o něm více. Jste na stejné vlně. Je to ještě bližší a upřímnější. Jsem daleko více informován a zatažen do problému.

Nefotografuji jenom postižené. Teď jsem udělal cyklus o domácím hospicu, což je na hraně života a smrti.

Přemýšlel jste někdy u něčeho, jestli je vhodné některé záběry zveřejnit?

O etické stránce přemýšlím u každého záběru. Musíte zvažovat, jestli fotka pomůže nebo bude šokovat a degradovat toho člověka.

Máte osobní hranici, co byste nevyfotil?

Ne. Zastávám názor, že všechno, co život přináší, by se mělo nafotit. Druhá otázka je, jestli se to zveřejní. Já nemám problém to nafotografovat, ale velmi pečlivě zvažuju, jestli to budu publikovat. To si myslím, že je důležité. Jestliže život přinese příběh, měl by být zaznamenán. Něco jiného je, jestli ho použijete.

Je pro vás složité si udržet při fotografování odstup?

Já žádný odstup nemám. Jsem prostě s nimi. Jinak bych nic nevyfotil.

Je něco, co mají všichni lidé na světě společné?

Nejdůležitější v životě, a samozřejmě v tomto prostředí, je láska. Ta nás spojuje. Vzájemnost, pochopení, naděje a radost, kterou můžeme dát, je nejdůležitější. Je jedno, jestli fotografuju v Brazílii, v Japonsku, v Číně nebo v Česku. Po této stránce je to všude stejné.

Dokážou vás lidé ještě překvapit?

Já už jsem toho zažil tolik... Ale myslím si, že každé setkání je velké překvapení, protože každý z nás je jiný a jinak přistupuje k životu. Člověk se pořád učí. Proto fotografuji vztahy a člověka, protože ten neopakovatelný. Tím je to tak fascinující a krásné. Já jsem šťastný člověk.

Podle čeho si vybíráte témata?

Jsou to témata ze života. Buď si je najdu sám, nebo jsou mi přihrána. Pokud mě někdo osloví, zvažuju, jestli má smysl do toho jít. Pokud projekt naplňuje to, co já chci, přijmu ho. Obě varianty jsou pořád ve hře.

Věříte, že fotka může něco změnit?

Kdybych si to nemyslel, tak nefotím. Samozřejmě se mi podařilo fotografií ovlivnit některé věci, takže si myslím, že to má smysl. Když dám příklad, ve Svitavách chtěli postavit

azylový dům. O bezdomovce, narkomany a podobně se tam stará výborný člověk. Dvakrát požádali Evropskou unii o peníze a nedostali je. Domluvili jsme se, že to nafotografuji, protože jejich dokumenty nebyly přesvědčivé. Udělal jsem v tom městě cyklus a moje fotografie pak přiložili ke zprávě. Napotřetí dostali pětadvacet milionů. Postavili úžasné azylové domy.

Jak se změnila situace mentálně postižených za poslední dobu? Hrají v tom roli dokumenty?

Myslím si, že se to hodně změnilo po sametové revoluci. Dokumenty určitě působí na veřejnost a na politiky, kteří mají možnost to ovlivnit. Posledně jsem na toto téma fotografoval v Klimkovicích těžké případy s roztroušenou sklerózou. Udělali jsme krásný kalendář a několik výstav, které velmi pomohou k získávání financí. Pořád jsem s nimi v kontaktu.

Co je třeba v ústavech ještě zlepšit?

Chybí peníze na vybavení a rekonstrukci objektů. Personál by měl být nejen fundovaný, ale i patřičně finančně ohodnocený. Sociální sektor na tom většinou v tomto ohledu není moc dobře. Řešili jsme to, když jsem vystavoval sociální fotografie v Parlamentu a Senátu. Ve fotografii se teď věnuji ještě kombinovaným vadám, třeba autismu v kombinaci s vozíčkáři a mentálními problémy. Ale postižení nejsou jediné téma, na kterém pracuji.

Na čem teď kromě postižených a vězňů pracujete?

Chci se vrátit do našeho kraje, kde plánuji konfrontovat třicet let. Vyhledám lidi, které jsem fotil před třiceti lety, nebo budu dokumentovat, jak se kraj proměnil. Lidé, bydlení i vesnice se změnily. Už jsem začal, ale korona je na to prostě špatná. Jak jsou všichni zarouškovaní, tak vůbec nefotím. Chtěl jsem s tímto projektem začít hned po revoluci, ale teprve teď cítím, že je časový odstup dostatečný, aby bylo možné změnu zachytit.

Příloha č. 2: Rozhovor s Alžbětou Jungrovou

Přes platformu Google Meets, 20. 4. 2021

Co znamená sociální fotka ve vaší tvorbě? Baví vás těžká témata?

Dokument se obecně z větší části zabývá sociálními tématy. Vyhledávám témata, která mě baví, a nemusí být zrovna sociální. Vybírám si je podle obsahu a podle toho, co je mi bližší.

Co je pro vás na dokumentární fotce důležité, abyste ji považovala za dobrou?

Obsah. Ale neřešila bych úplně jednu fotku, dokument je vždycky soubor. Jedna samostatná fotografie nemá velkou hodnotu. Musí se vystavět příběh, který odvypráví divákovi to, co chceme říct.

Je pro vás těžké skládat fotky do souborů?

Samozřejmě, editace je třetina celé práce. Tím, že upravíme výběr fotek, změníme vyznění příběhu. Já bych řekla, že třetina je příprava, třetina samotné focení a třetina postprodukce. Je to stejně náročné jako produkce a samotné focení.

Co vám pomáhá získat si při focení důvěru lidí?

Vždycky záleží na tom, jak si s nimi člověk sedne. Díky tomu, že se dokumentem neživím, si můžu vybírat, co budu dělat, a nejsem závislá na penězích. Logicky se zaměřuju témata, která jsou mi blízká, a trávím na těch místech strašně moc času. Teď dělám rok a půl dokument z fakultní nemocnice na Karláku a budu tam ještě rok. Už nechci někam přijít, odfotit to a odjet. Nikdy jsem to moc neuměla. Vždycky mi trvá, než si zvyknu na lidi a než si oni zvyknou na mě. Neumím někam přijít, vytáhnout foťák a začít fotit, protože je mi to blbě. Všichni jsou z toho nervózní a já taky. Potřebuju spoustu času, abych to zprocesovala.

Mě zaujal vás dokument o vězenkyních nebo o pašerácích drog. Jak jste dokázala se k nim dostat tak blízko? Nebáli se odhalení na základě fotek?

Zrovna pašeráci jsou vlastně zelináři, akorát místo zelí prodávají drogy. Já myslím, že je jim to úplně šumák. V kmenovém území to o nich všichni vědí a nikdo se tam stejně nedostane. Jsou tam relativně v bezpečí. Pro mě bylo hodně složité do kmenového území vůbec vejít, ale to je produkce. Příprava cesty nikdy není úplně jednoduchá. Kdyby byla, tak už by to přede mnou nafotila spousta lidí a nikdy by to nemělo takovou hodnotu.

Vždycky je to proces, ať jsou to vězenkyně nebo překupníci drog. Myslím si, že v tomhle mám výhodu, že jsem ženská. Všichni mají tendence ženám pomáhat, protože jsme měkčí a oni nemají pocit ohrožení. Díky tomu se mi lépe navazuje kontakt. Kdyby tam přišel

ošklivý vousatý chlap, tak se na něj většina lidí vykašle.

Ovlivnil vás při focení pocit, že tito lidé provedli něco nekalého?

Není na mě, abych je soudila. Já jen zaznamenávám, co dělají. Pro ně to třeba znamená jediný způsob, jak se uživit. Je těžké soudit dětskou práci, protože díky ní děti přežijí. Vždycky to má dvě strany. Pokud se na věc nedokážeme dívat ze všech stran, tak bychom ji neměli dokumentovat.

Může podle vás fotka něco změnit?

Samozřejmě, že soubor fotek může něco změnit. Vždycky je dobré otevírat témata, o kterých by se mělo mluvit nebo s nimi něco dělat. Každá fotka dokáže alespoň upozornit na téma, což je začátek práce na něm. Pak jsou fotky, které pomohou konkrétnímu člověku vybrat peníze. Smysl to samozřejmě má. Kdybych si myslela, že focení nikomu nepomůže a já za to jenom dostanu zapláceno, nemělo by to význam. Ale na druhé straně zase nečekám, že každá fotka, kterou udělám, dopadne někam, ke bude mít váhu.

Máte projekt, o kterém víte, že vyložení někomu pomohl?

Já se nechci chválit a nerada na to odpovídám, ale nemocnice ve Vietnamu díky mně dostala peníze. Dělam spoustu charitativních projektů, spolupracuju s Člověkem v tísní a dalšími neziskovkami.

Existuje projekt, který zásadně změnil váš pohled na svět?

Tahle práce člověka změní, ať chce nebo ne. Deset let jsem strávila v podmínkách, kde jsem viděla jednu bídu za druhou, a to člověka samozřejmě ovlivní. Ke spoustě věcí přistupuju jinak. Naučí to člověka nedělat drama z běžných situací, které máme tendence řešit. Spravedlnost neexistuje a svět nedává smysl ani logiku. Jsme determinováni tím, kde se narodíme.

Jak do vaší tvorby zapadá soubor Štěstí?

Vznikl na začátku ježdění, když byla všechna témata hrozně depresivní a těžká. Začala jsem sbírat Štěstí, když všechno kolem bylo beznadějně. Fotka je pro mě celkově sběratelství. Je to lov momentů. Kromě toho sbírám třeba ještě fotky plastových židlí. Nerada uzavírám soubory, protože témata nikdy nekončí. Příběh běží pořád dál a vyvíjí se, takže já bych se tomu nejradši věnovala pořád. Tohle jsou minipříběhy napříč časem, které se dají sbírat všude po světě. Uklidňuje mě, že je můžu donekonečna přidávat do kolekce. Jsou to skládačky pro moji radost a zábavu.

Existuje hranice, co byste nevyfotila?

Těžko říct, jestli nevyfotila. V ten moment uvažuji o světle a kompozici, takže se může stát, že vyfotím věci, které pak nikdy nevydám. Lhala bych, kdybych řekla, že to necvaknu, protože v tu chvíli to udělám. Pak to vidím a říkám si, že tohle nemůžu nikdy nikomu ukázat.

Vždycky říkám, že hranice fotky je tam, kde bych nikdy nechtěla, aby mě moje máma viděla. Protože nechci, aby to musela vidět něčí máma. Myslím si, že brutální věci není potřeba ukazovat napřímo a společnost naopak otupuje, protože jsme přehlaceni hrůzami a stejně už to nefunguje. Někdy je lidská představivost tisíckrát horší než jakákoliv realita, takže pokud tu věc neukážeme popisně a konkrétně, ale nějakým detailem, funguje to na lidi mnohem víc. Přitom to není zdaleka tak prvoplánové a laciné.

Dokáže v dnešní době, kdy každý viděl spoustu hororů, fotka s člověkem pohnout tak jako dříve?

Musíme být mnohem chytřejší, aby fotka dokázala s lidmi pohnout. Nestačí to, co stačilo před padesáti lety. Já si vždycky říkám, že kdyby moje babička viděla dnešní Televizní noviny, omdlí po pěti minutách. My jsme posunuli hranice úplně jinam, než byli lidé zvyklí i před třiceti lety. Jsme otupělejší, ale když to člověk dokáže zpracovat tak, aby obsah zasáhl emoce, samozřejmě to pořád funguje.